

JOSEF KAJETÁN TYL

PALIČOVA DCERA

ČINOHRA V PĚTI JEDNÁNÍCH

OBSAH

OSOBY

JEDNÁNÍ PRVNÍ

Výstup 1.

Výstup 2.

Výstup 3.

Výstup 4.

Výstup 5.

Výstup 6.

Výstup 7.

JEDNÁNÍ DRUHÉ

Výstup 1.

Výstup 2.

Výstup 3.

Výstup 4.

Výstup 5.

JEDNÁNÍ TŘETÍ

Výstup 1.

Výstup 2.

Výstup 3.

Výstup 4.

Výstup 5.

Výstup 6.

PROMĚNA

Výstup 7.

Výstup 8.

Výstup 9.

JEDNÁNÍ ČTVRTÉ

Výstup 1.

Výstup 2.

Výstup 3.

PROMĚNA

Výstup 4.

Výstup 5.

Vystup 6.

JEDNÁNÍ PÁTÉ.

Výstup 1.

Výstup 2.

Výstup 3.

Výstup 4.

Výstup 5.

Výstup 6.

Výstup 7.

OSOBY

radní **HORINA**

aktuár^[1] **KVĚTNÝ**

paní **KATEŘINA ŠESTÁKOVÁ**, zámožná plátenice

VALENTA, bratr její, venkovský šumař

ROZÁRKA, dcera jeho, v Praze ve službě

MADLENKA a **KAČENKA**, sestry její

vdova **JEDLIČKOVÁ**

ANTONÍN, její syn, krejčovský tovaryš

soused **VONDRÁČEK**

soused **BLÁHA**

MARTIN TOUŽIMSKÝ, mladý řezník

BĚTUŠKA, jeho sestra

PODLESKÝ, zámožný koňář

PAVEL KOLINSKÝ, osadník z Ameriky

PROKOP, mladý indián

JABLONSKÝ, ouředník hrdelního práva

starý **MELICHAR**, venkovský hrobník

LIDUŠKA, služka Šestákové

POZORNÝ, dohlédač nad vězni

dva **DRÁBOVÉ**

Děj dílem ve Květolibech, městečku venkovském, dílem v Praze.

JEDNÁNÍ PRVNÍ

Přes celé jeviště zeď venkovského hřbitova. Za ní sem tam některý strom. Uprostřed otevřené mřížované dveře, jimiž viděti na hroby. Nazad v levém koutě zadní část kostela.

Výstup 1.

Ze hřbitova zaznívá jemný čtvero zpěv:

Odpočivej v tichém lůnu,
dokonána tvoje pout';
v září u věčného trůnu
čeká na tě Boží soud.

Milostivý od věčnosti
povolal tě nebes Pán,
na odplatu tichých cností
upravil ti blahý stan.

*Po zpěvu se ozve vpředu po pravé straně, ale trochu z dálky, veselá píseň národní, přednášena od několika mužských, kteří jako dál a dále zacházejí, takže píseň pomalu zaniká.
– Mezi touto písní se trousí lid ze hřbitova, jakož venku po nuzném pohřbu obyčej, vše pomalu a vážně, na levou stranu. Po písni vystoupí konečně:*

VONDRÁČEK a BLÁHA.

VONDRÁČEK: Ale prosím vás, nebýt ani na funuse!

BLÁHA: Jakéhopak divu? Tomu člověku jsou karty milejší nežli kantorovy noty s umrlčí písničkou. Bezpochyby sedí v hospodě a zapomněl, že má doma ženu na prkně.

VONDRÁČEK: Já bych jen rád věděl, co by z toho bylo dnes vypadlo, kdyby tu nebyla ta holka z Prahy.

BLÁHA: Nepochybně by ležela nebožka ještě v komoře.

VONDRÁČEK: A pak jsem žádostiv, jak se bude ten člověk nynčko protloukat. Dluhů je tady až nad hlavu – a to víme beztoho, že se o všechny krky jen nebožka starala.

BLÁHA: Bůh jí dej věčnou slávu! Byla to řádná žena a bez ní byl by Valenta už dávno někde – na smetišti.

(Oba mezitím odcházejí za ostatními.)

Výstup 2.

VALENTA v ouzkém fraku a krátkých nankinových^[2] pantalonách^[3], s houslemi pod paždí. PODLESKÝ polo po selsku přistrojen z druhé strany.

VALENTA: Nestarej se, bratře! Já řeknu jen dvě slova a všechno půjde jako by to namazal.

PODLESKÝ: Jsou u tebe tak zvyklí podle tvé melodie tancovat?

VALENTA: To věřím. Já jen zapískám a všechno se to bude točit. A dobře jsi mi zpomněl, že je nebožky funus; to zde holku třeba ještě zastihnem a hned s ní promluvíme.

PODLESKÝ: Tady?

VALENTA: Nu, není to dost hezké místo? Její srdce bude teď bezpochyby hodně naměkko, a tu se nechá sem tam zakroutit.

PODLESKÝ: Pro mne si to navlekni, jak chceš, jen když dostanu, co mám dostat. To víš: holku, nebo chalupu. Já nejsem takto horký host, ale tenkrát ti hodím na krk oprátku – hahaha!

VALENTA: I vždyť je dobře, však já se ti nechci vysmeknout. Nynčko buď ale tak moudrý a jdi zatím napřed. Na první pohled nejsi pro mladé děvče tuze velké vábidlo, leda by měla na obou očích cink^[4].

PODLESKÝ: Myslíš? – Nu, jen když vábím tatíky, kteří potřebujou pořád peníze – hahaha! Já jdu tedy zatím domů; však ty se mi neztratíš. *(Odejde.)*

VALENTA *(zlostně za ním hledě):* Kdybych tě mohl – a ba, taková duše ani za to nestojí. Ale já vezím v jeho klepetách – a nebude-li mít holka povážení... prokletý kus života! Nemohla si ta hubená s kosou raději pro mne přijít nežli pro nebožku? Tak by bylo po všem.

Výstup 3.

ROZÁRKA, vedouc KACĚNKU a MADLENKU, přichází smutně ze hřbitova; je oděna jednoduše po městsku, v černém čepečku. VALENTA. Později ANTONÍN.

MADLENKA: Ah, podívej se, Rozárko, tuhle stojí tatínek.

ROZÁRKA (*pozvednouc oči vážně*): Dobré jitro, pantáto!

VALENTA: Dobré jitro, holka, dobré jitro! No, už jste to odbyli? Já zameškal při vejdělku – pak by mě bylo také srdce tuze bolelo. Nu, nekaboň se, holka, nekaboň. Já mám pro tebe něco veselého.

ANTONÍN vyhlídne ze hřbitova po ROZÁRCE, však zase ustoupí, a jenom chvílemi se vzadu okáže.

ROZÁRKA: Tady?

VALENTA: Právě tady. Jestli mě matka uslyší, řekne ti, abysi poslechla.

ROZÁRKA: Copak je to?

VALENTA: Tvoje štěstí. Ty jsi chudá – já nic nemám, a tuhle (*okáže na DĚTI*) jsou ještě dva chřtány, které chtějí také jíst

ROZÁRKA: Ty snadno užívíte, jen když budete chtít.

VALENTA: Já? – Ano, užívím je, to jest: nakrmím je snad; ale kdo se bude o ně starat, když nebudu doma? A jak to vůbec navlíknu, abych mohl někde doma být?

ROZÁRKA: Jak tomu mám rozumět?

VALENTA: Zkrátka: náš domek je zadlužený. Zlé časy, nemoce, drahota – ani šindelák na něm není můj; ale ty bysi to mohla jednou ranou zase napravit.

ROZÁRKA: Já?

VALENTA: Ty. Já znám jistého člověka, který by tě dobře zaopatřil – také by se o tyhle mřeňata postaral a mne by nehrdlil pro dluhy.

ROZÁRKA: A co chce ten dobrý člověk?

VALENTA: Nic – nežli abysi mu vedla hospodářství. On je možný^[5] a nebude to požadovat zadarmo.

ROZÁRKA: A zná mne?

VALENTA: On tě znal už, dokud jsi bývala doma, a již tenkrát jsi se mu líbila; nyně tě viděl zas a měl by tě rád u sebe...

ROZÁRKA: Proč ne; myslíte-li, že by to byla dobrá služba a v hodném místě, mohla bych se v Praze poděkovat. U kohopak je to?

VALENTA (*nesnadně*): U koňáře Podleského.

ROZÁRKA (*hledí chvíli na otce*): Není ten člověk svobodný?

VALENTA: Co na tom? Tím líp pro tebe!

ROZÁRKA: Ten hrubý křikloun?

VALENTA: To jsi slyšela jenom něco vyzvánět. Ono je s ním snadno vyjít. Škořepina je trochu drsnatá, ale jádro je v ní dobré – a *nota bene* – tolarami špikované.

ROZÁRKA: Ten nemravný tulák! – Ten –

VALENTA: Ah, pa, pa! Proč by neužíval života, když nemá, pro koho by šetřil?

ROZÁRKA: Co udělal již několik osob nešťastných –?

VALENTA: To je lež! On se s každým vyrovnal, a já bych si přál, abych byl s ním také v pořádku. To mi věř, holka –

ROZÁRKA (*odbývající DĚTI*): Jděte ještě trochu k mamince, jděte; já hned pro vás přijdu. (*Ony odejdou na hřbitov.*) Otče, já to nemohla studem před dětmi poslouchat. Povážil jste, co mi nabízíte?

VALENTA: Tuze dobře.

ROZÁRKA: Co mi nabízíte skoro u hrobu mé matky, která mi tu své požehnání nechala, protože mohu až posud o sobě říci, že jsem živa podle božího přikázání?

VALENTA: Nebud' bláhová! Tu není řeč o žádném přikázání; já myslím na tvůj užitek –

ROZÁRKA: Když mne o čest připravujete?

VALENTA: Kdo to povídá? O čest! Kdož ví, co se nechá pozděj dělat? Podleský má slabé hodiny, třeba ho přemluvíš, aby si tě –

ROZÁRKA: Mlčte, mlčte, otče! Já trnu ouskostí, když na něco takového pomyslím. Kdybych se tak zapomněla, musela bych hanbou zajít.

VALENTA: Pomalu, pomalu! Co je to za bláznovské řeči? Škoda že přicházíš z velikého města. Já jsem jenom venkovský šumař, ale to vím, že jsou peníze všechno na světě. Kdo sedí v teplém hnízdě, snadno se jiným vysměje.

ROZÁRKA: Přijde na to, jak si do něho sedl.

VALENTA: Ne, na to nepřijde, leda před očima bláznů. Nad tím se zdržujou jen slaboši. A potom pomyslí: ten chlap – to jest Podleský – mě drží v pasti; hrozí, že mi dá domek prodat; přitom praskne snad také pole –

ROZÁRKA: To je mi líto, ale já – já vám nemohu pomoci.

VALENTA: Jak? Je to řeč hodné dcery?

ROZÁRKA: Dozajista.

VALENTA: Otcovo neštěstí –

ROZÁRKA: Se nedá hanbou dítěte napravit; hodný otec byl by potom ještě nešťastnější.

VALENTA: Cože, ty mladá strako? Ty mě budeš kárat, místo co máš poslouchat?

ROZÁRKA: Jen ve všem dobrém, pantáto!

VALENTA: Děti nevědí, co je dobré – co jim nese užitek. Ty musíš poslechnout.

ROZÁRKA: Že musím?

VALENTA: Chceš, abych tě donutil? (*Jde na ni.*)

ROZÁRKA mu hledí tiše do očí.

VALENTA (*se pozastaví a řekne pak stranou*): Zlořečené oči! Zrovna jako by nebožka na mne koukala.

ROZÁRKA: Milý otče!

VALENTA (*se utrhne*): Jdi – jdi mi z očí! Ty jsi falešná, nevděčná duše.

ROZÁRKA: To nejsem, pantáto! Já jsem chudé děvče a nemám nic nežli svou čest – to své poctivé jméno; ale to nedám za vezdejší užitek. Dělejte, otče, ať se uživíte; o sestry se budu starat sama, a vypadne-li při mé chudobě také něco pro vás, vy tím nepohrdnete, a já se s vámi třeba o poslední sousto rozdělím. Ale *tu* věc ode mne nežádejte. Já bych mohla pro otce snad umřít, ale čest mu nemohu obětovat, ta je dražší nežli život.

(Jde na hřbitov.)

VALENTA *(zůstane chvíli v myšlenkách, pak dupne zlostně nohou):* Zlořečené živobytí!
(Odejde.)

Výstup 4.

ROZÁRKA s dětmi ze hřbitova. ANTONÍN.

ROZÁRKA: Děkuju vám, pane Jedličko, že jste si těch dětí zatím povšimnul.

ANTONÍN *(srdečný, ale velmi jemný a ostýchavý):* Oh, prosím – děti, ty jsou mé potěšení, a zvláště když jsou vaše – to jest: vaší nebožky panímámy – vaše sestry.

ROZÁRKA: Ano, vy jste býval u nás jako doma. Já se dobře pamatuju.

ANTONÍN: Že ano? Ach, což teprva já! Mně nevyšlo ani to nejmenší z paměti.

ROZÁRKA: Vždyť jsme spolu skoro celé dni hrávali.

ANTONÍN: Ach arci! A já bych hrál třeba zase hned.

ROZÁRKA: K tomu bychom byli snad už přece trochu velké.

ANTONÍN: Pročpak? Teď bychom tomu teprva jak náleží dobře rozuměli – a *(s nesmělým úsměvem)* kdybyste chtěla –

ROZÁRKA: Copak? Ne snad hrát?

ANTONÍN: Také – ale ještě něco jiného. Já to mám už několik dní na jazyku; ale tuhle ty časy se to nechtělo šiknout, abych s tím byl vylez –

ROZÁRKA: Copak je to?

ANTONÍN: Vidíte, panno Rozárko, když jste přišla před čtrnácti dny z Prahy, poněvadž vám panímáma stonala – a když jsem vás po třech letech zase uviděl: tu mi bylo... nemohla byste zatím sestřičky napřed poslat?

ROZÁRKA: Pročpak?

ANTONÍN: Ono to nechce před nima ven.

ROZÁRKA: Před dětmi? Copak je to něco zlého?

ANTONÍN: I uchovej! – ta nejlepší věc na světě, sice bych o tom nemluvil tady na svěceném místě; ale já to nemůžu z huby dostat, když mi někdo třetí do ní kouká – proto jsem si tady na vás počíhal; a poněvadž jsme zde o samotě, tedy bych to rád odbyl.

ROZÁRKA: Totě jsem žádostivá. (*K DĚTEM:*) Jděte zatím napřed, ale hezky tiše; já vás ještě dohoním.

KAČENKA: Ale neudělejte nic Rozárce, pane Toničku!

(Obě odejdou vlevo.)

Malé pomlčení.

ROZÁRKA: No, copak tedy chcete?

ANTONÍN: Vy jste chudá, vidíte?

ROZÁRKA: Je to hanba?

ANTONÍN: I uchovej! – ona je to jen tak moje hloupá otázka. Ale kdybyste mohla bejt svou vlastní paní – nebylo by vám to milejší nežli sloužení?

ROZÁRKA: To si můžete snadno pomyslit.

ANTONÍN: A... máte už nějakého milovníka, panno Rozárko?

ROZÁRKA: To je divná otázka.

ANTONÍN: Hloupá, vidíte? Ale musí bejt. U vás by to nebylo také divu. Tedy máte? – Jen vystřelte, ať to vím jednou ranou.

ROZÁRKA: Nemám.

ANTONÍN (*chytne ji za ruku*): Ach, to jste hodná! (*Honem ji zas pustí.*) Vidíte, panno Rozárko, já mám svůj domek, to víte; několik korců^[6] polí je při tom – za čtyry neděle se budu dělat mistrem... a potom bych potřeboval mistrovou. Oni mi arci už tu onu dohazovali, ale člověk se musí také srdce ptát, a potom nechce zajíce v pytli koupit.

ROZÁRKA: To máte pravdu.

ANTONÍN (*pořád srdečněji*): Ale když jsem po třech letech zase vás uviděl – ach, panno Rozárko, tu se mi zajiskřilo v očích a v srdci to tlouklo: Tu, anebo žádnou! O, nehněvejte se, panno Rozárko! Já to myslím dozajista dobře – zlý také nejsem, ano lidé povídají, že by mi trochu krocaní^[7] krve neškodilo, a kdo chce, může se mnou vyjít. Panno Rozárko – co myslíte? Já vás mám rád, že bych se hned za vás do hrobu položil – o vaše sestry se postarám, jako by byly moje – a pro pantátu se také něco najde, aby nemusel tak... no, vždyť uvidíte. – Co tedy myslíte?

ROZÁRKA (*podá mu ruku*): Vy jste poctivý člověk, to vím, ale teď a tady nemohu dát odpověď. Také máte ještě matku –

ANTONÍN: I copak ta! Ta bude ráda, když dostane takovou nevěstu. No tedy – jak vypadne ta odpověď?

ROZÁRKA (*po krátkém, rozmýšlení*): Přijďte si zejtra pro ni!
(*Rychle odejde.*)

ANTONÍN: I naděl Pán Bůh! – Teď jsem pán! Teď se mi nevyrovná ani náš pan syndikus^[8], a ten přece myslí, že je kozla kus.

Výstup 5.

BĚTUŠKA. ANTONÍN.

BĚTUŠKA: Tak? Tedy opravdu? Tady – v širém poli, pod tím božím sluncem –

ANTONÍN: Copak je vám? Vyť jste celá rozpálená –

BĚTUŠKA: Jsem? Cejtíte to? Ano, jsem rozpálená, abyste to věděl – a to na vás, vy špatný člověče!

ANTONÍN: Pomalu s tou flintou! Co je to za řeč?

BĚTUŠKA: Nešla odtud ta pražská fiřlena?

ANTONÍN: Koho to myslíte?

BĚTUŠKA: O jen se dělejte, jako byste mi nerozuměl a jako bych ji nebyla potkala! Vřak já si to hned ráno pomysřila, že sem za ní poběhnete – jenže jsem nemohla dnes od práce.

ANTONÍN: Mluvíte-li o Valentovic Rozárce, tedy já si vyprosím trochu manýry.

BĚTUŠKA: I vy darebný – vy se jí tedy ještě ujímáte a nestydíte se přede mnou?

ANTONÍN: Já?

BĚTUŠKA: Vy, ano! O já to pozoruju těch čtrnácte dní dobře, jak jste po ní koukal, jak jste se po ní točil, jako bych nebyla ani na světě.

ANTONÍN: Vy? Copak je vám do toho?

BĚTUŠKA: I vy bohaprázdný – a tohle se mi líbí! Co je mně do toho? Mně je do toho, abyste věděl, vy vrtkavý mozku! – Či nemá z nás bejt párek?

ANTONÍN: Z nás?

BĚTUŠKA: No – budete to zapírat? Nevíte o tom?

ANTONÍN: To bych lhal, protože mi to panímáma nadhodila –

BĚTUŠKA: Tak? Panímáma? – A sám jste na to nepomysřil?

ANTONÍN: Ani mi nenapadlo.

BĚTUŠKA: I vy – vy – pročpak jste tedy k nám chodil? Pročpak jste celé dni u nás sedal a civěl?

ANTONÍN: No, copak nejsme sousedé? Neznáme se už mnoho let?

BĚTUŠKA: Tak? A to je všecko? Nekoukal jste na mne? Nebral jste mě za ruku?

ANTONÍN: To není ještě žádné namlouvání!

BĚTUŠKA: A když jsem povídala, co dostanu věna, co mám peřin a co prádla a cejnu – neměl jste radost? Nesmál jste se?

ANTONÍN: No, copak jsem měl plakat?

BĚTUŠKA: A to není u vás ještě všechno nic? Nemyslí celé městečko, že si mě vezmete? Nedostali už proto jiní lidé ode mne košem?

ANTONÍN: To já nevím, a také za to nemůžu. Já vás mám rád jako starou kamarádku –

BĚTUŠKA: Jako starou?

ANTONÍN: Tedy jako mladou kamarádku; ale abych si vás vzal? – Ani pomyšlení.

BĚTUŠKA: O já nešťastná!

ANTONÍN: I pročpak? Já nejsem žádné štěstí; takových ženichů dostanete na mandele.

BĚTUŠKA: To vím – a to mě právě dopaluje, že jsem mohla bejt takový blázen a na takového člověka si myslit.

ANTONÍN: Ano, vy jste byla hrozný blázen.

BĚTUŠKA: Ale počkejte, však vy nemáte ještě vyhráno. Na vás pošlu bratra, ten vám poví, jak se vede tele na jatky. A té pražské fifleně vycinkám sama.

ANTONÍN: Vy! Dělejte nějaké hlouposti!

BĚTUŠKA (*si dupne*): Mlčte! Ona si myslí, že se může jenom pražskou vodou umejt a potom sem tu svou larvičku strčit, aby se to všechno po ní bláznilo. Ale počkej, já ti ji nalíčím, abys věděla, že máme hochy venku pro sebe – všech deset prstů ti na ni vytisknu – a vy mi nechoďte už na oči, to vám povídám, leda byste měl za kloboukem rozmarýnu.

(*Odběhne.*)

ANTONÍN: I jdi mi... já jsem celý pitomý! Tuhle dostat za ženu, to by bylo pěkné nadělení, jako když vleze kuna do holubníku. Nedej Bože, to bych se dal raději na poušť a okusoval suché kořínky. (*Jde za ní.*)

Malá přestávka – potom:

Výstup 6.

KOLINSKÝ. PROKOP.

KOLINSKÝ v letních pruhovaných kalhotách, červený pas okolo těla, široký klobouk na hlavě. PROKOP těž tak a lehounký vak na zádech.

KOLINSKÝ kvapným krokem vstoupí, uprostřed se pozastaví, smekne před místem posvátným, pak učiní zas několik kroků vpravo a zabere se jako v utěšené podívání.

PROKOP (*přijde za ním*): Ale otče, tyť utíkáš, jako bychom byli v našich lesích na honbě.

KOLINSKÝ: Mlč, mlč, hochu – a podívej se, tuhle je ta dlaň země, o které jsem za mořem tak dlouho mluvil, o které se mi zdálo, když jsem na korábě v plachtě se houpával.

PROKOP: Ah, to je roztomilé oudolí! Tady jsi se tedy narodil?

KOLINSKÝ: Vidíš tamhle tu velikou planou hrušku – a pod ní ten malý domek? Tam stávala moje kolíbka – tam zůstávali moji rodičové, kteří teď už bezpochyby dávno pod chladným drnem dřímají. Počkej, já navštívím jejich hroby. (*Jde ku vchodu.*) Tuhle, zrovna proti vchodu ustlali mé matce – ten rok nežli jsem z domu odešel; snad leží nablízku také někde otec. Ale – podívej se, co je to? Otvírají se tady o polednách hroby, anebo mě mámi vzpomínka? Vidíš tamhle něco?

PROKOP: Vidím: dvě nohy, ruce, tělo v kazajce, na něm šedivou hlavu a na rameně lopatu. To je bezpochyby hrobník.

KOLINSKÝ: Myslíš, hochu? (*Vine ho k srdci.*) Myslíš?

PROKOP: Nu, na tom poli nebude přece nikdo zem na brambory vzdělávat?

KOLINSKÝ: Mlč, mlč – on přichází! Ano, to je celá jeho tvář – arci trochu sešlá; celá jeho postava – arci trochu sehnutá.

PROKOP: Znáš ho?

KOLINSKÝ: Jestli ho znám? Ať neumřu na vodě – tak jako tebe, jako sebe.

Výstup 7.

MELICHAR. Předešlí.

MELICHAR (*stařec asi 75letý s bílou hlavou; zahlídnuv cizí, trochu se pozastaví a pošoupne čepici*): Dobrého zdraví, krajané! (*Chce jít dál.*)

PROKOP: Děkujeme, pantáto! Dnes je parno, a vy jste byl už pilný, jak vidíme.

MELICHAR: No, zaplať Pán Bůh! U nás nebývá nikdy na popíl⁹¹.

PROKOP: I ba, tady je tak hezky, že by tu lidé ani umírat neměli.

MELICHAR: Ach, milý hošíku, nemá-li člověk něco sám v sobě, co by ho na té zemské slupce drželo, o tu pouhou prst' není co stát, a kdyby měla sebeonačejší kůru.

KOLINSKÝ: Ať neumřu na vodě, toť zní skoro, jako byste na celém světě žádného neměl.

MELICHAR: Také nemám.

KOLINSKÝ: No, ve vašem stáří to není arci divu.

MELICHAR: Tak? Ono to bývá také naopak. Ale já jsem tomu už dlouhá léta zvyklý. Jdete do našeho městečka?

PROKOP: Ano, a držíme to za dobré znamení, že jsme vás před ním potkali.

MELICHAR: Tak?

PROKOP: Ovšem; z toho si vykládáme, že tu budeme dlouho živi.

MELICHAR: To bych nevěděl –

PROKOP: Či nejste hrobník?

MELICHAR: Jsem, ale právě proto –

PROKOP: Právě proto; u nás doma vykládáme si všechno naopak, tak jako sny. Růže znamenají slze, svatba smrt, pohřeb svatbu, tanec bídu, hrobník dlouhý život; a ten si přejeme již proto, že ho chceme užít ve vaší pěkné krajině.

MELICHAR: U nás?

KOLINSKÝ: Nejinak.

MELICHAR: Znáte naši krajinu?

KOLINSKÝ: My o ní slyšeli.

MELICHAR: Tak? – A přicházíte zdaleka?

KOLINSKÝ: Ještě projde. Byli jsme za mořem.

MELICHAR: Za mořem?! – Ach, to je asi daleko?

PROKOP: Pěšky byste tam aspoň nedošel.

MELICHAR: Vida, vida! Vy jste byli tedy také za mořem?

PROKOP: Já jsem tam rozený.

MELICHAR: Ty můj Bože, za mořem? – A já si tak často přával, kdybych se tam mohl podívat.

PROKOP: Vy?

MELICHAR: Je to stará historie, pánové! Ale ona je ta země za mořem asi hodně veliká – vidíte? Kdo ví, jestli bych ho byl našel. Já si to dal sice před lety od našeho velebného pána vyložit, ale stará hlava to dlouho nepodrží – a také to již není potřeba; však my se přece ještě jednou sejdeme.

KOLINSKÝ: Oho, toť zní skoro, jako byste měl za mořem něco milého?

MELICHAR: Ano, měl jsem, měl – jediného syna.

KOLINSKÝ: Tak? A již ho tam nemáte?

MELICHAR: Tak si myslím, sice by dal přece o sobě vědět.

KOLINSKÝ: I kdož ví, co mu překáželo. Já znal také člověka z této krajiny –

MELICHAR: Za mořem?

KOLINSKÝ: Jestli se nemejlím, odešel z domova skrze člověka, kterýž –

MELICHAR (*dychtivě*): Skrze jistého Valentu, není-li pravda? To byl syn z bohatého statku a měl na hochu mého svrchu již ve škole, protože mu ho učitel vždycky za příklad uváděl. Tentýž Valenta měl také sestru a tu si můj hoch oblíbil, když dorostl, a holka ho měla také ráda; ale bratr byl proti tomu a štvál rodiče, a ti nechtěli pak o té lásce ani slyšet, ale tejrali holku, a hoch mi odešel ze samé lítosti do světa. Od té chvíle jsem o něm neslyšel – nežli jednou, to psal z jisté Ameriky.

PROKOP (*stranou*): I ať mi papoušek nos uklobne, tu historii znám!

KOLINSKÝ: Ano, tentýž příběh vypravoval mi také přítel za mořem.

MELICHAR: Cože? Vám to vypravoval? – A mně nedal nic vzkázat?

KOLINSKÝ: Bezpochyby myslil, že vás jeho pozdravení nezastihne.

MELICHAR: Ano, jsou to hezká léta – nějakých pětadvacet.

KOLINSKÝ: On přišel na svých cestách až do Hamburku, tam se dostal podivnou příhodou na koráb, plavil se přes moře, přišel do všech dílů světa, pak zase na moře, že neměl dlouhý čas ani oddechu, a konečně myslil, že by jeho zprávy otce již ani na živě nezastihly.

PROKOP (*stranou*): A – teď čuju pečeného králíka!

(Mne si radostí ruce.)

MELICHAR: To se arci mejlil. Hospodin navršil počet mých let, abych se potěšil za dnů posledních. Někdy se mi arci zdálo, že mě jenom proto tak dlouho chová, abych ještě jednou svého hochu spatřil – no, jen když jsem o něm alespoň něco zaslechl.

KOLINSKÝ: A copak byste říkal, kdyby se jednou zase navrátil?

MELICHAR pustí lopatu, kterou dříve jako hůl v ruce držel, a hledí na něj upnutě.

PROKOP (*stranou*): Toho jsme se arci nenadáli!

MELICHAR (*skoro dětinsky*): Myslíte to – opravdu? Tak jak se říká: opravdu?

KOLINSKÝ: Jestlipak byste ho poznal?

MELICHAR: Oh – hned! Oči mi už arci trochu přecházejí – ale hochu svého poznám, vždyť ho vidím ještě před sebou.

KOLINSKÝ: Vidíte? – O, s tím se stala velká proměna!

MELICHAR: To si také myslím, bude z něho už statečný muž.

PROKOP: A hodný muž.

MELICHAR: Ty ho také znáš?

PROKOP: Jako sebe.

MELICHAR: O, že jste mi ho nepřivedli – nebojte se, že jsem slabý starec – (*skoro s pláčem*) že by mi radost ublížila –

KOLINSKÝ: Nuže – tedy se mi podívejte do očí!

MELICHAR: Cože – co – ty?

KOLINSKÝ: Neříkával jste, že je váš Pavel k matce podoben? Nevidíte z ní pranic na mé tváři?

MELICHAR: Milostivý Spasiteli!

KOLINSKÝ: Ano, starý otče, já to jsem!

MELICHAR: O můj hochu! (*Padne mu do náručí.*)

PROKOP: Viktoria, Česká země! (*Hodí čepici radostně do povětří.*)

Opona rychle spadne.

JEDNÁNÍ DRUHÉ

Sprostá sednice s nuzným nábytkem, mezi ním stará lenoška vedle chatrného stolu. Vpravo dveře do komory, vlevo okno.

Výstup 1.

ROZÁRKA s MADLENKOU a KAČENKOU. Potom BĚTUŠKA a MARTIN.

ROZÁRKA: Nynčko jděte s Pánem Bohem do školy a pěkně se chovejte. Po škole dostanete chleba s máslem.

DĚTI: Ale hodný kus!

(Odběhnou.)

ROZÁRKA (*se zamyslí*): Tak by bylo arci najednou po starosti. Jedlička je dobrý, poctivý člověk, a –

BĚTUŠKA a MARTIN rychle vejdou.

ROZÁRKA: I vítám tě, Bětuško, to jsou hosté do obydlí smutku! Jáť jsem už myslila, že mě ani neznáš. Co jsem doma, ještě jsi u mne nebyla – a já sama k tobě nemohla, to víš. Měla jsi tedy o svou známou více dbát.

BĚTUŠKA: O, však oni dbají o tebe jiní lidé!

ROZÁRKA: Tak? O tom ani nevím.

BĚTUŠKA: O jen se nedělej!

(Potají k bratrovi:) Začni!

MARTIN: Jakpak?

BĚTUŠKA: Zhurta.

MARTIN *(se proti ROZÁRCE rozkročí, zarazí se ale jejím pohledem):* Ano – tak je, panno Rozárko!

ROZÁRKA: Copak chcete?

MARTIN: Nic.

BĚTUŠKA ho šťouchne.

MARTIN: To jest –

BĚTUŠKA: E, co budeme dělat dlouhé otáčky! Ano, chceme něco. Nejdřív se tě chceme zeptat, jestli se to sluší, aby ses tak chovala?

(K bratrovi:) Dolož!

MARTIN: Ano, já řku, sluší se to? Fi – hanba!

(K sestře:) Vidiš, už to jde! Mně je vždy jenom o začátek. Já nejsem v stavu vepře píchnout, dokud mu nedá někdo palicí.

ROZÁRKA: Já jsem celá omámená! Copak to mluvíte o mém chování?

BĚTUŠKA: Jestli jsi přišla z Prahy jen proto, abysi nám hochy pobláznila, tedy jsi tam mohla zůstat; my bychom byli tvou matku i bez tebe pochovali.

MARTIN: Boží pravda, já bych ji byl třeba sám odnesl.

ROZÁRKA: Já vám, lidé, nerozumím. Co chcete?

BĚTUŠKA: Jenom zapírej!

MARTIN: Však vy to přece nezaperete! Špína zůstane jen špínou.

ROZÁRKA: Teď si vyprosím, mluvte zřetelně a nezapomínejte, že jste v cizím stavení.

BĚTUŠKA: Nepobláznila si mladého Jedličku? Nelákala jsi ho, až ti jako slepý hejl na vějičky pad?

(K bratrovi:) Dolož!

MARTIN: Já řku, panno –

ROZÁRKA: Počkejte, milý –

MARTIN *(honem se k sestře obrátí):* Počkejme.

BĚTUŠKA: E co počkejme! Já jsem osoba, která se může o své právo hlásit; ale od tebe je to špatné, že přijdeš schválně z Prahy, abys nu ženicha odloudila. To jsem si na tobě nezasloužila.

(K bratrovi:) Mluv!

MARTIN: Ano, panno Rozárko, to jste neměla dělat. Když je naše Bětuška takový blázen, že si na toho člověka myslí, pročpak jí ho nepřejete? Nemáte zde jiných, různějších mladých lidí – he?

ROZÁRKA: Dovolte mi –

MARTIN: Dovolme jí.

ROZÁRKA: To je hrozná mejlka, že jsem ti mladého Jedličku odloudila. To nebýval nikdy můj obyčej.

MARTIN: Boží pravda. Proto jste si také nikdá mé osoby nevšimla.

ROZÁRKA: Co jsem doma, sotva jsme spolu několik slov mluvili; teprva dnes mě zastavil, když jsem šla ze hřbitova, a řekl mi –

BĚTUŠKA: Nu? – Co?

MARTIN: Co?

ROZÁRKA: Že by si mě vzal.

BĚTUŠKA: Vzal?

ROZÁRKA: Kdybych totiž chtěla.

BĚTUŠKA: A tys nechtěla – toť se ví! (*Nutí se do smíchu.*) Hahaha!

MARTIN (*po ní*): Hahaha!

ROZÁRKA: Já mu nedala ještě žádnou odpověď.

BĚTUŠKA: Že ne?

MARTIN: Že ne?

BĚTUŠKA (*k bratrovi*): I drž hubu!

(*K ROZÁRCE:*) Ty ho tedy nechceš?

ROZÁRKA: To nemohu tak zhola říct.

BĚTUŠKA: Jak? Tedy ho chceš? Osobo, já ti radím – já povedu stížnost, jak bude první ohláška. A pak mám také ještě lidi, kteří se mě ujmou. (*K bratrovi:*) Vyjed' na ni!

MARTIN: No, a jaké lidi – ti vám udělají mordiánskou mrzutost. Já jsem takto dobrý chlap, ale když začnu sekat do masa, tedy z toho lítají kusy.

ROZÁRKA: Já vím; ale nezapomínejte, že nestojíte u špalku.

MARTIN: I ne; to je naše Běta.

ROZÁRKA: Kdybych měla Jedličku ráda, tedy by mě ani vaše sekání nezastrašilo –

MARTIN: I vždyť bych já ani nedoložil.

ROZÁRKA: – leda kdyby byl už tobě připověděl, co mně sliboval. Ale to není při něm ani pomýšlení; co ho znám, je člověk poctivý, a já věru nerozumím, jak se o něj tak dereš.

BĚTUŠKA: Tak? Ty tomu nerozumíš? I vždyť je dobře! Nech si ho – schovej si ho – toho poctivého. Ale to ti povídám – rámus udělám, a kdybyste už stáli u oltáře, tedy řeknu před celým světem, že je špatný člověk, až ti zajde laskomina, chtít být paní mistrovou. Zůstaň u dřezu! Tu máš! Spolkni to a neudav se.

(K bratrovi:) Pojd', tys to pěkně dorazil!

(Rychle odejde.)

MARTIN: Hehe – boží pravda; hubu má ta naše Bětka jako klapačku a jazyk jako zavírák. *(Dělá po ní:)* Ratatatata, ratatatata! Ale takto je z gruntu dobrá holka, a já vím, až se vyzlobí, bude natahovat moldánky. Nebojte se jí, panno Rozárko; ale kdybyste toho Jedličku právě nechtěla, tedy bych věděl o jiném šikovném ženichu, hehe, tuze šikovném. Vy potřebujete něco řádného, a ten je pro vás jako dělaný.

(Odejde.)

ROZÁRKA: Co je to? Kdyby mi to všecko posud v uších neznělo, řekla bych, že se mi to zdálo. Měl by Antonín – ne, to nevěřím! On mluvil tuze upřímně a duše jeho nezná falše.

Výstup 2.

JEDLIČKOVÁ. ROZÁRKA.

JEDLIČKOVÁ: Pochválen buď Ježíš Kristus! Dobré odpoledne, panno Rozárko!

ROZÁRKA: I pěkně vítám, paní sousedko! Copak mi nesete?

(Jde jí pro židli.)

JEDLIČKOVÁ: Sama sebe, milá děvečko, sama sebe. Děkuju. *(Sedne si.)* Máte chvilku času?

ROZÁRKA: Copak byste ráda?

JEDLIČKOVÁ: Dnes bych vám sice neměla na krk lézt, protože budete mít ještě snad těžké myšlenky; ale odkládání by mohlo také škodit – sedněte si také, panenko!

ROZÁRKA postaví si židli k ní.

JEDLIČKOVÁ: Mluvil s vámi dnes můj hoch?

ROZÁRKA: Mluvil.

JEDLIČKOVÁ: A to vám... no, vidíte, panno Rozárko, vy jste hezká holka, hodná jste bývala odjakživa, a co jsem vás tudy dny pozorovala, tedy vás to pražské povětrí ještě neofouklo; já vás mám jak náleží ráda, ale s mým hochem – to nebude nic.

ROZÁRKA: Milá paní Jedličková –

JEDLIČKOVÁ: Dovolte, děvečko! Můj hoch má arcí domek a kousek pole, ale na mistrovství padne také hezkých pár zlatých, živobytí je nynčko těžké, řemeslo jde špatně – a proto musí nějakou pomoc dostat. Vy ji nemáte.

ROZÁRKA (*s očima sklopenýma*): Já jsem na to nikdy nezapomněla.

JEDLIČKOVÁ: I to vím, děvečko, a chudoba cti netratí. Ale my to měli už tak hezky navlíknuto, že si vezme hoch Toužimských Bětušku; ta má pěknou pomoc.

ROZÁRKA: A má ji váš Antonín rád?

JEDLIČKOVÁ: Ty můj Bože, ten se snese s každým. Holka je arcí trochu prudká, ale ta se k němu právě hodí. Co jednomu schází, to druhý dodá, a nežli jste přišla, bylo už také skoro všecko v pořádku; on tam docházel, byl by holce hezky přivyknul, a my už v duchu počítali, kdy budeme vázat věnečky. Tu jste přišla vy – a najednou bylo všecko, jako by to uťal. Hoch je jako očarovaný, myslí a mluví jenom o vás – o Bětušce ale nechce ani slyšet.

ROZÁRKA: Za to věru nemohu.

JEDLIČKOVÁ: Arcí, vy za to nemůžete. Pán Bůh vás obdařil krásou, ale jenom ní nehřešte.

ROZÁRKA: Milá paní –

JEDLIČKOVÁ: To jest – dovolte, milá panno – jenom jí neužívejte ku škodě jiných. Vidíte, kdyby vás nebyl hoch viděl, byli bychom nynčko všickni šťastni.

ROZÁRKA (*vstane*): O nemyslete si, paní sousedko, že bych chtěla někomu štěstí pokazit. Váš syn mi nabízel z vlastní vůle, nač jsem jaktěživa nepomyslila.

JEDLIČKOVÁ (*také vstane*): Víím, víím; ale vy budete moudrá osoba a řeknete mu, že z toho nic nebude. Je-li pravda?

ROZÁRKA: O nemějte starosti! Co bych to musela být za osobu, abych si mohla po těchto řečích ještě na to myslit, že byste mě přijala za dceru!

JEDLIČKOVÁ: No, to jste hodná, že mi nechcete štíra do hospodářství nasadit. Není přes živobytí, jako když se lidé hezky snášejí. Však on bude mít Pán Bůh nahlídnutí a dá vám někde něco jiného. Pozdrav Pánbůh!

(*Odejde.*)

ROZÁRKA: Z té naděje není tedy nic! Nu, děj se vůle boží – jáť se toho skoro bála. Půjdu zase do Prahy. Ale co počnu s dětmi? S otcem nic není – mám je nechat v cizích rukou? Matka mluvila arci poslední chvíli o pražské tetě – ale já ji ani neznám a ona se k nám také nikdy nehlásila.

Výstup 3.

PODLESKÝ. ROZÁRKA.

PODLESKÝ: Ah, vida, to přicházím dobře. Panenka doma, tatík bezpochyby také?

ROZÁRKA: Ještě není –

PODLESKÝ: Nic neškodí. My to odbudem i bez něho. Nu, jakž je, Rozárko? Mluvil s tebou tatík?

ROZÁRKA: Mluvil.

PODLESKÝ: No, máš chuti, holka? Co? Živobytí budeš mít u mne jako v hanáckém nebi, mezi syrobem a marcipánem; prací se nepřetrhneš, a já tě budu nosit na rukou.

ROZÁRKA: Dovolte, pane Podleský, já nemohu tu službu přijmout; já jsem ještě v Praze nevyověděla –

PODLESKÝ: Ah, co službu! Kdopak mluví o službě? Jáť nechci, abysi se tahala. Já tě rád vidím a –

ROZÁRKA: Já nemohu, pane Podleský, teď věru nemohu.

PODLESKÝ: Tak? *(Dá se hrubě do smíchu.)* Mně se zdá, že nechceš? Nu, jak se ti líbí. Řekl ti tatík, co z toho vypadne?

ROZÁRKA: Řekl, ale já si myslím, že jste mu jen vyhrožoval a že máte tolik křesťanské lásky, abyste ho docela nezkazil.

PODLESKÝ: Měj ty sama kus lásky. Já ho nezkazím; on se zkazil sám a ty ho dotrhneš.

ROZÁRKA: Mne při tom ušetřte! Já vím, co mám dělat, a nedám si od žádného cestu vykazovat. Buďte milosrdný! Pomyslete, že jsou tu ještě dvě malé děti –

PODLESKÝ: I proč ne; když budeš moudrá – *(Blíží se k ní.)*

ROZÁRKA (*ustupuje*): Nechte mě!

PODLESKÝ: No, no! Copak jsi skleněná?

ROZÁRKA: Pro vás ano! Pro vás je něco na mé duši, čeho se nešetrná ruka ani dotknout nesmí, nemá-li na ní hned věčná poskvrna zůstatí.

PODLESKÝ: Oho, ty pražská princezno, nebuď jenom nemoudrá a považ rozdíl mezi svou nuzotou a pohodlným životem, který u mne povedeš.

ROZÁRKA: Mlčte mi o tom, nemám-li za vás hanbou shořet – a nevypínejte se mamonem, o němž nechci ani říct, jak jste ho vydobyl. Myslíte-li, že nemá chudý člověk pranic při sobě, čím by se bohatému vyrovnal, to se hrozně mejlíte. Jeho svědomí a čest převyšuje všechny měšce vašich tolarů, a dává mu síly, že každým hříšným nabídnutím povrhne.

PODLESKÝ: Ah, vida, vida – panenka je zkažený kazatel! No, mluv jen také tatíkoví do duše, aby se s bohatým člověkem vyrovnal – haha, nebo mu pomoz mošnu nosit.

ROZÁRKA: Chcete-li být tak nelidský – ano, to mohu učinit. Ale to jsou jeho starosti, a já tu nejsem, abych otcí rozkazovala. Co jakožto dítě podle božího přikázání udělati musím, to udělám; ale dále mě nepohne celý svět ani o krok, a kdyby mě vábil všemi rozkošmi. To je mínění chudé děvečky – a dle toho se držte.

Výstup 4.

VALENTA, na němžto viděti, že pil. Předešlí.

ROZÁRKA: Ah, chvála Bohu, že jdete, pantáto! Tuhle vás někdo hledá –

VALENTA: Ah, řež poklony, vyber si veselou tvář – to je tvůj nastávající –

ROZÁRKA: Nic není, otče! Já vám již řekla, co o té věci myslím, a také se dle toho zachovám. Kde se jedná o čest, je i ten nejchudší člověk svým vlastním pánem a může se proti každé neuctivé žádosti vsí silou bránit, a tak učiním také já!

(Odejde.)

VALENTA (*za ní*): Hohó, děvečko! – Nebuď – Rozárko!

PODLESKÝ: Jen volej, volej – hahá! Já jsem jenom rád, že vidím, jak se tady podle tvé melodie tancuje. Nu, mnoho štěstí!

VALENTA: Ona musí –

PODLESKÝ: Nedělej si práci. Já jdu zejtra na ouřad; dovolení k exekuci mám v kapse.

VALENTA: Ale kamaráde – ona musí!

PODLESKÝ: I bodejž do tebe! Nedělej mi hloupé kejkle, abych oči zamhouřil. Holka má hlavu jako kamenáč, ta se nepoddá.

VALENTA: Ona musí, kamaráde – měj pak rozum – dej mi hubičku! – Snad nebudeš bláznit.

PODLESKÝ: Ano, už jsem bláznil, že jsem ti dávno ten dřavý krov nad hlavou neprodal. Ale zejtra přijdeme a ty se budeš stěhovat. Ještě se tu jednou vyspi – hahaha!
(*Odejde.*)

VALENTA: Kamaráde! – Jdi mi do horoucí... ne, dnes nebudu klít, dnes nesmím – dnes jsem pochoval nebožku – (*Dá se do pláče.*) Ta ubohá, jak prosila, když měla duši na jazyku, abych pomyslel, že mi tu nechává ty škvřnata – ach já – (*klade housle na stůl, které mu visely posud na knoflíku*) – já bych jí byl tak rád po vůli, ona to myslela vždycky dobře – (*sedne na lenošku*) ale ten proklatý červ tuhle pod levými žebry – ten mi nedal pokoje –já nemohl přijít k vyvedení – oumyslu – ah, to je – parno! (*Usne.*)

Výstup 5.

ROZÁRKA s DĚTMI. VALENTA. Potom ANTONÍN.

ROZÁRKA: Ach, otec usnul! – Tiše! Jděte jen zatím do komory a vyndejte si z truhly prádlo (*Děti odejdou pobočními dveřmi.*) Otec spí? – Také dobře. Oznámím mu to písemně. (*Otevře pozorně šuplík u stolu, vyndá z něho kus starého notového papíru, skleněný kalamář a píše.*) – Příležitost je dobrá a laciná...

ANTONÍN (*vejde celý rozčilený*): Panno Rozárko, je to pravda?

ROZÁRKA mu kyne, aby nezbudil otce.

ANTONÍN (*šeptem*): Je to pravda?

ROZÁRKA (*dopsala a obrací se k němu*): Copak?

ANTONÍN: Byla tady moje matka?

ROZÁRKA: Byla.

ANTONÍN: A vy jste jí –

ROZÁRKA: Ano, pane Jedličko, já jsem jí dala odpověď.

ANTONÍN: Ne, to není možná! Dnes ráno jste byla tak – tak – já si dělal tu nejkrásnější naději.

ROZÁRKA: Nemělo to být.

ANTONÍN: Ale pročpak?

ROZÁRKA: Vaše matka je proti tomu – a bez požehnání rodičů se nedaří chůze k oltáři.

ANTONÍN: Ale panno Rozárko, nechte si pak říct – matka jen tak –

ROZÁRKA: Ona se vyjádřila pevně.

ANTONÍN: Ona tomu nerozumí – toť víte, taková stará osoba – ale když bude vidět, že bez vás nemůže bejt –

ROZÁRKA: Ne, ne, milý Jedličko! Pusťte tu myšlénku již mimo sebe. Já vám sice přeju –

ANTONÍN: Oh, panno Rozárko!

ROZÁRKA: Vy jste dobrá duše –

ANTONÍN: Oh, milá panno Rozárko!

ROZÁRKA: Ale na mne si nemyslete.

ANTONÍN: Rozárko!

ROZÁRKA: Nemůže to být. Odejdu také ještě dnes do Prahy.

ANTONÍN: Já půjdu za vámi.

ROZÁRKA: To si udělejte, jak chcete, ale ono vám to nepomůže.

ANTONÍN: Já to bez vás nevydržím. Vy jste moje myšlénka, když ráno oči otevřu – a vy jste moje myšlénka, když je večer zavírám.

ROZÁRKA: Však vy mi zas odvyknete.

ANTONÍN: Není možná, já to nevydržím. Ach, slitujte se, panno Rozárko! Tak vás nemá na celém světě žádný rád – jako já.

ROZÁRKA: Já vám věřím, ale –

Krátké pomlčení.

ANTONÍN: Tedy – ne?

ROZÁRKA: Nechme toho, milý Jedličko!

ANTONÍN: Tedy ne? Nu dobře, děkuju za odpověď; ale až uslyšíte, že tady mládenci bílými fábory někoho na svaté pole vyprovázeli, tedy si pomyslete, že to byl váš milý Jedlička.

ROZÁRKA: Však ono nebude tak zle.

ANTONÍN: Bude – bude dozajista; já se znám; já si lehnu, a za čtrnácte dní bude po mně – ani nedechnu.

ROZÁRKA: Ale já nevím, jak můžete proti vůli své panímámy –

ANTONÍN: Ach, to je pravé neštěstí, že musí mí každý člověk panímámu! – Ale jakpak, kdyby ona chtěla – co? Pak byste chtěla také, vidíte? O ano, ano!

ROZÁRKA: Tiše! (*Okazuje, že otec spí.*)

ANTONÍN: Už ani nemukám! Ale poběhnu domů a nedám pokoje, až matku převrátím.
(*Odběhne.*)

ROZÁRKA: Milý člověče – do té doby budou mezi námi hory a doly ležeti. (*Jde do komory.*)

VALENTA (*ze spaní*): Pryč – nekoukej na mne těma očima – já mám srdce na zámek –

ROZÁRKA, majíc velký šátek přes sebe a nesouc uzlík svých šatů, vrátí se s DĚTMI, kteréž také uzlíčky v ruce drží.

MADLENKA: Ale kampak to půjdeme, Rozárko?

ROZÁRKA: K tetince – do Prahy.

DĚTI se tiše radují.

ROZÁRKA: Ale – teď se tu ještě jednou ohlídněte, abyste si pamatovaly, jak to vypadalo – kde vám panímáma umřela. Takové místo a takové srdce už nenaleznete; ale musíte si na obě nábožně zpomínat. A tuhle – polibte tatínkovi ruce – také na něj musíte pamatovat, aby se vám dobře vedlo na zemi. *(Dá uzlík sestře, přistoupí k otci a políbí ho na čelo.)* Odpusť, muži nešťastný – my tě opouštíme; ale Bůh šatí lilie na poli – on nezavře svou ruku před tebou, když se k němu obrátíš. My tě necháváme pod pláštěm jeho milosti a – *(nemůže pro bolest dále)* s Bohem! Měj se dobře, moje kolébko, ty svatyně mých dětinských radostí! – *(Vezme sestry za ruce.)* Pojd'te! Ruka věčné milosti připraví cesty naše a otevře bránu do srdce lidského milosrdenství!

(Odejdou.)

VALENTA *(ze spaní):* Pavle – nech mi tu kapku krve – Podleský – já nemám kde spát – a moje děti – nechte mne – nechte – pryč! *(Sáhne po houslích, mrští jimi ve snu jako po někom a protrhne se tím ze spaní.)* Co – co to? – Co to bylo? Ah, – já jsem spal – a zase byly u mne moje strašidla a pily mou krev – – hahaha, hloupé sny!

(Počíná se stmívat. On jde k oknu a rozbaluje si prsa. Oknem padají naň večerní červánky.) To je – tím parnem; ono leží na člověku jako skála. Ach, slunce zapadá – moje zapadlo už dávno – dávno; okolo mne je noc – a v té noci přicházejí – *(Obrátí se od okna doprostřed sednice a kopne do roztlučených houslí.)* Co to? – A tak – hahaha, jste vy to? Ještě jsem musel také vás pochovat, moje věrné společnice? Tak – teď jsem hotov.

Červánky pominuly a z venku je slyšeti KOLINSKÉHO, an, jda po městečku, zpívá:

Z jasné výše nad oblaky
Hledí na svět Boží zraky.

VALENTA: Ha, spím ještě, nebo bdím? Tuhle píseň zpíval – Kolinský; od té chvíle tu nezněla!

KOLINSKÝ zpívá dále:

Nestrachuj se, duše má,
v mocných rukou spása tvá!

VALENTA: To je Pavel sám! – Co tu chce po tolika letech? Proč opouští daleký hrob? – Já ho nehodil do vody – já ne! On tam spadl sám... Rozárko, Děti, pomozte! Zažeňte – *(Běží do komory, hned se ale zas vrátí.)* Nikde nic! – Opuštěn – samotný – v těchto tmách! Ha, tam to

vystupuje: to je nebožka – a vedle ní bledý Pavel – o pryč, pryč! Mějte milosrdenství! Já vám nic neudělal!

(Běží ven.)

Opona rychle spadne.

JEDNÁNÍ TŘETÍ

Slušný pokoj u vdovy ŠESTÁKOVÉ. Vpravo napřed stůl, sem tam sesle. Po pravé straně dveře do krámu.

Výstup 1.

LIDUŠKA. ROZÁRKA se sestrami.

LIDUŠKA: K paní Šestákové byste ráda? Copak to má být?

ROZÁRKA: Mám něco důležitého a nebudu dlouho obtěžovat.

LIDUŠKA: Tedy počkejte! *(Stranou.)* Vypadá mi trochu zkroušeně. Bezpochyby nějaká žebrota. *(Jde do krámu.)*

ROZÁRKA: První uvítání nebylo tuze laskavé, a co jsem o tetě zaslechla, nedělá mi velkou naději; ale musím to přece zkusit.

Výstup 2.

ŠESTÁKOVÁ v jednoduchých šatech, černou hedbávnou^[10] zástěru a slušný čepec. LIDUŠKA za ní, ale odejde hned zase prostředními dveřmi. Předešlé.

ŠESTÁKOVÁ: Co je? Co chcete? Co jsme zač? Jen honem, já nemám kdy; v krámě plno lidu. *(Šnupe.)*

ROZÁRKA: Opuštěte, milostpaní –

ŠESTÁKOVÁ (*utrhne se*): Ah!

ROZÁRKA: My přicházíme z Květolib.

ŠESTÁKOVÁ: Co je to? Co je mi do Květolib! Já tam žádného nemám, žádného neznám, nechci žádného znát.

ROZÁRKA: Ach, jemnostpaní –

ŠESTÁKOVÁ: I dejte mi svatý pokoj s tou jemnost – nevíte, kdo jsem? Plátenice Šestáková; krám bez velikého zlatého nápisu, ale s dobrým zbožím. (*Šňupe.*) Co jste chtěla říct?

ROZÁRKA: Že by to byla pro mne smutná věc, kdybyste nechtěla z Květolib žádného znát.

ŠESTÁKOVÁ: Proč? Co je vám do toho?

ROZÁRKA: Já jsem Valentova.

ŠESTÁKOVÁ: – Cože?

ROZÁRKA: A to jsou moje sestry.

ŠESTÁKOVÁ: Tak? A vy se opovažujete? Vy osobo, se opovažujete –? Já neznám žádného Valentu; přes dvacet let se to jméno ke mně nehlásilo: co chce teď najednou? Pryč s ním, ono je mi jako sůl v očích!

ROZÁRKA: Mně se zdá – že jste také rozená Valentová?

ŠESTÁKOVÁ: Co je komu do toho? Já jsem tak rozená pro sebe, a ne pro jiného. (*Šňupe.*) Valentová! Vida! – (*Jemněji.*) Copak dělá matka?

ROZÁRKA: Tu jsme už pochovali.

ŠESTÁKOVÁ: Procházkovic Madlenku?

ROZÁRKA (*živě*): Pamatujete se na ni, tetinko? Ach, ona o vás často mluvila a zpomínala na ty časy, když jste spolu ještě doma bývaly.

ŠESTÁKOVÁ: Zpomínala si? Tak? Ale dvacet roků nedala o sobě slyšet. Pěkné zpomínání.

ROZÁRKA: Ona si netroufala – protože jste se na pantátu hněvala.

ŠESTÁKOVÁ (*rozkřikne se*): Na toho –

ROZÁRKA: Prosím, paní tetinko, on je náš otec.

ŠESTÁKOVÁ: Tak? A proto bych neměla říct, že je – (*Šňupe.*) Víš, co mi udělal?

ROZÁRKA: Víím.

ŠESTÁKOVÁ: No? A za to bych ho snad měla na rukou nosit? Jak se máš, bratříčku? Co děláš, bratříčku? Ne, ne! Do nejděší smrti nechci o něm slyšet, aby do něho – no, puntík na to^[11]! – – Jakpak se matce pořád vedlo?

ROZÁRKA: Oh – dobře!

ŠESTÁKOVÁ: Dobře? A koukáš přitom, jako bys jí šila košili do hrobu. Je-li pravda, mužíček asi vydělával – z groše na trojník. Dělal muziku, toulal se – ano, ano, to boží požehnání! Od té chvíle, co mně ublížil, šlo to s ním z kopečku; o rodičích nebudu nic zlého mluvit.

ROZÁRKA: Nazbyt nebylo u nás arci nikdy – ale –

ŠESTÁKOVÁ: Co to mluvíš? Nazbyt! Kde je na světě co nazbyt? Hloupé řeči! Má-li kdo co víc než jiný, nemá to nazbyt, nemá to, aby rozhazoval, ale aby jiným... Hlouposti! Řekni jen zrovna, že jste neměli do syta. Ale dobře na tvou matku; já té holce říkala: Neber si ho, on tě umorduje! (*Šňupe.*)

ROZÁRKA: Paní tetinko!

ŠESTÁKOVÁ: Co dobrého?

ROZÁRKA (*stranou*): O Bože, dej mi to trpělivě snést! – (*Hlasitě.*) My jsme chudí, otec má špatné vejdělky a brzo bude snad muset i domek prodat –

ŠESTÁKOVÁ: Tak?

ROZÁRKA: Aby se teď o malé děti staral, to mu bude skoro nemožno –

ŠESTÁKOVÁ: Tak?

ROZÁRKA: To poznávala také matka na smrtelné posteli –

ŠESTÁKOVÁ: Tak?

ROZÁRKA: A poněvadž nemáme v Květolibech jiné přátele, zpomněla si zase na vás, paní tetinko!

ŠESTÁKOVÁ: Tak?

ROZÁRKA: Ona měla už skoro oči v sloupu – tu mě vzala za ruku a pravila: Až se vám povede nejhůře – jděte do Prahy – ona byla vždycky hodná a my se měly rády – že jste děti bratra, kterého nenávidí – za to nemůžete – pozdravte ji ode mne – poproste ji – ona vás neopustí.

ŠESTÁKOVÁ: Tak? – Tak? – (*Šňupe, aby ukryla své pohnutí.*) Vaše matka byla blázen. (*Sem tam přejde a začne si ROZÁRKAU pozorněji prohlížet.*) No, my vypadáme ještě dobře – a je tohle teď móda v Květolibech?

ROZÁRKA: Já sloužím už tři léta v Praze.

ŠESTÁKOVÁ: Tak? Už tři léta? Podívejme se – a já o tom ani slova! I ovšem, copak je mi do toho. Pro mne třeba deset let.

ROZÁRKA: Opuštěte, paní tetinko, já bych se byla ráda přihlásila –

ŠESTÁKOVÁ: Děkuju, nestojíme o hosti; jako by se stalo! (*Šňupe.*) Nu – a pročpak jsi nepřišla? Musela jsi běhat, střevíce trhat – co?

ROZÁRKA: Já se ostýchala –

ŠESTÁKOVÁ: Slyšela jsi bezpochyby, že je teta skrblice, že bručí a lidem na prsty kouká? Rozhazovat arci neumím, protože vím, jak je těžko vídeňský vydělat. Když jsem se dostala z domu, musela jsem se hezky mezi lidmi otáčet a pilně mužovi pomáhat, nežli jsem mohla vlastní krám otevřít a mládence i s učedníkem do něho postavit. Rozumíme? (*Šňupe.*) Proto jste sem ale mohli vždycky přijít; nebo jste mysleli, že musím já přilézt a pro Boha prosit, abyste se ke mne hlásili? To můžete dlouho čekat. –

(*Malá přestávka, mezi kterou ŠESTÁKOVÁ sem tam přechází.*)

No – a jakpak? Umiš kus práce udělat?

ROZÁRKA: Moje paní je se mnou spokojena.

ŠESTÁKOVÁ: Tedy vypověz.

ROZÁRKA: Paní tetinko!

ŠESTÁKOVÁ: Vypověz; řekni, že jsi našla tetu. Pak to můžeš u mne zkusit.

ROZÁRKA: Oh, děkuju vám, paní tetinko! O sebe nemám takové starosti, já se užívím; ale o sestry bych prosila –

ŠESTÁKOVÁ: Drž hubu! Ty vypovíš a přijdeš – ne, hned mi tady zůstaneš; já se s tvou paní vyrovnám. Vida, ona mi bude předpisovat! To by mi ještě scházelo – – (*Sem tam se točí a najednou se na děti obrátí.*) No, a copak vy tam pořád stojíte? Nemáte nohy?

ROZÁRKA: Jděte, polibte ruku paní tetince!

ŠESTÁKOVÁ: Nechte toho, nechte! O to lízání vám nestojím – (*Hledí na ně.*) Jakpak vám říkají?

MADLENKA: Já se jmenuju Madlenka.

ŠESTÁKOVÁ (*srdečně*): Madlenka?

KAČENKA: A já Kačenka.

ŠESTÁKOVÁ: Celá Procházkovice Madlenka! I pojd' sem, ty můj červíčku, a dej mi štípanou! (*Vyzvedne ji, k sobě a libá ji.*) Tu máš, ty škvrně! A ty sem pojd' také, aby ti neukáplu! Tys také moje Kačenka! Ale poslouchat musíte, sice by se maminka v nebi hněvala.

DĚTI: My budeme poslouchat.

ŠESTÁKOVÁ: Že budete? No, tak tedy pojd'te; podíváme se, jak to dovedete, až vám naleju šálek dobrého kafička. Pojd'te! Vy jste tetiny – a (*s dobrosrdečným smíchem*) tuhle velkou – tu tady necháme! Ta si může sama pomoci – ta treť do kuchyně bez nás. Pojd'te, moje kuřátka!

(*Odejde s dětmi prostředkem.*)

ROZÁRKA: Ty dobrý Bože, co se to se mnou děje? O té ženě mluví lidé – ne, já to nesmím ani opakovat – ona je zatím učiněná dobrota.

Výstup 3.

PROKOP. ROZÁRKA.

PROKOP (*mezi dveřmi*): Zůstává zde paní Šestáková?

ROZÁRKA: Jen dál; co dobrého?

PROKOP: Já bych s ní rád mluvil.

ROZÁRKA: Ona nebude daleko. Já vám ji zavolám.

PROKOP: Buďte tak dobrá. Ale počkejte – řekněte mi: je to hezká panička?

ROZÁRKA: Nu, jednou to byla dozajista; teď je už trochu –

PROKOP: Aha, trochu sešlá – co? No, nic nedělá. Jen sem s ní. Že se jí dávám poroučet.

ROZÁRKA: Vyřídím to.

PROKOP: Řekněte jen, že je tady někdo z jistých Květolib, to hned přiletí.

ROZÁRKA: Z Květolib? To bych vás měla tedy znát.

PROKOP: Vy?

ROZÁRKA: Já jsem také odtamtud.

PROKOP: Není možná? I pěkně tedy vítám, krajane! Jak se vede?

Výstup 4.

ŠESTÁKOVÁ. Předešlí.

ŠESTÁKOVÁ: No, copak to znamená? Neřekla jsem, abysi přišla – – (*Zahlídne Prokopa.*) Co je to? Kdo je to? Co chceme?

PROKOP (*stranou*): Ah, ta má nabroušeno!

ŠESTÁKOVÁ: Jdi k dětem a podívej se, kde co stojí.

ROZÁRKA: Poroučejte, tetinko!

(*Odejde.*)

PROKOP: Ah, to je tetinka? Hezká tetinka! Máte jich ještě víc?

ŠESTÁKOVÁ: Proč?

PROKOP: Kdyby vám snad nějaká vybejvala, já bych si na ni počkal.

ŠESTÁKOVÁ: Člověče, nedělejte šašky a řekněte, co chcete? (*Šňupne.*)

PROKOP: e se vám dává pěkně poroučet.

ŠESTÁKOVÁ: Kdo? Co? Jaké jsou to řeči?

PROKOP: Ah tak! Já vám ještě neřekl, že přicházíme z Kvě – co byste řekla: odkud? Že neuhodnete?

ŠESTÁKOVÁ: Hledáte-li blázny, tedy se ohlídněte jinde. Já nemám času k takovým hloupostem.

PROKOP: Víte, kde se rodějí opice?

ŠESTÁKOVÁ (*ukazuje na dveře*): Tuhle – tu! Tu jsou dveře!

PROKOP: I ne, ne; to bych to pěkně vyvedl. Vždyť jsem tady na zvědách.

ŠESTÁKOVÁ: Na jakých zvě – člověče, teď toho mám dost! Mluv rozumně!

PROKOP: No tak tedy! Já měl sice poručeno, abych trochu sem tam objížděl, nežli vjedu s plnou plachtou do přístavu, a proto jsem také dřív zde onde ucho nastrčil a slyšel, že naše panička ráda – brouká, a proto bych ji byl rád dříve svými hloupostmi rozesmál, nežli hlavní věc přednesu – no, no, nechte tu škaredou larvu, ještě nechodějí maškary! Já hned spustím jinou. (*Vysekne poklonu:*) Mnohovážená paničko – neměla jste jedenkrát něco milého?

ŠESTÁKOVÁ: I ty nestydatý –

PROKOP: Kluku! Jen ven s tím hromem, však on mě nezabije.

ŠESTÁKOVÁ: Co je ti do toho?

PROKOP: Mnoho, tuze mnoho! Neznáte jistého Kolínského?

ŠESTÁKOVÁ: Cože?

PROKOP: Pavla Kolínského?

ŠESTÁKOVÁ: Jak?

PROKOP: Ahá, vidíte, jak koukáte! Jako ryba, když vidí červa. O já to znám! Abyste věděla – já jsem mladý indián.

ŠESTÁKOVÁ: Pro mne třeba krocan, držte jenom hubu. Co chcete s tou řečí? Co to znamená?

PROKOP: Neříká vám srdce nic? Můj otec se toho nemohl ani dočkat, až vás zase uhlídá. Sotva jsme pobyli den u starého tatíka, už jsme táhli ku Praze.

ŠESTÁKOVÁ: Je-li možná? Ten blázen se tedy vrátil, co před lety utekl?

PROKOP (*poněkud pohoršen*): Ano, ten blázen je už tady; ale já myslím, že začal teprva bláznit, když se vydal na cestu do Prahy.

ŠESTÁKOVÁ: Ten člověk ani za to nestál, co jsem se pro něj naplakala, neboť jsem to myslela upřímně. (*Šňupe.*) No – a on je tvůj otec? – He, Liduško!

PROKOP: Ano, můj pravý otec.

Výstup 5.

LIDUŠKA. Předešlí.

ŠESTÁKOVÁ: Přines flašku z levého kouta – a něco na zub.

LIDUŠKA odejde.

ŠESTÁKOVÁ: Ty jsi tedy mladý Kolinský?

PROKOP: To jest: já se tak jmenuju, ale nejsem jeho krev.

ŠESTÁKOVÁ: Tak?

LIDUŠKA přinese několik sucharů a láhev vína, z kteréž do dvou skleniček naleje; pak zase odejde.

PROKOP: Já jsem chudý sirotek a pocházím z amerických lesů; rodiče mi zahynuli v krvavé půtce, a kdyby mě nebyl Pavel zvedl, byl bych snad hladem pošel; ale on udělal ze mne člověka, dal mě pokřtít a vykázal mi ve svém srdci to nejlepší místečko.

ŠESTÁKOVÁ: Tedy sem pojď a vypí na jeho zdraví sklenici českého vína.

PROKOP: Oh, s radostí! Na tu jsem se již dávno těšil. Českou řeč a české písně – ty rozkošné zvuky znám již dávno, protože mě jim otec naučil, mysle přitom, že je živ v daleké

otčině. Ale o české víno jsem ještě ani nezavádil. První sklenici tedy na vaše zdraví – a na radostné shledání! (*Pije.*)

ŠESTÁKOVÁ: A aby ti huba nezamrzla! (*Pije.*)

PROKOP: On si myslil arci – hehe –

ŠESTÁKOVÁ: No, co se zubíš?

PROKOP: On –

ŠESTÁKOVÁ: Budeš mluvit?

PROKOP: I proč ne? A kdyby na mne krokodýl zuby šklebil, já to řeknu. Ono je to věru k smíchu. Otec mluvil pořád o hezkém děvčeti, které prý v Čechách zanechal – vy jste mohla mít arci jedenkrátě barvu – ale nynčko už trochu vyšla.

ŠESTÁKOVÁ: I ty – hahaha! Tys pravý indián! Ale mně se zdá, že bude Pavel už také starý košťál.

PROKOP: Inu, tuze mladý není –

ŠESTÁKOVÁ: Tedy drž hubu, mladý syslíku! Rozumíš? A – (*šňupe*) kde pak jsi ho nechal? Proč nepřišel hned s tebou?

PROKOP: Copak jsem vám neřekl, že jsem tady na zvědách, jestli ho ráda uvidíte?

ŠESTÁKOVÁ: Ať tam zůstane, že nechci o něm ani slyšet. Podívejme se! Jestli ho ráda uvidím! On byl a zůstane blázen. Pí (*pije*) a jez a potom pro něj doskoč – že musí u mne zůstat. Však my budeme mít ještě koutek pro taková dvě cizozemská zvířata.

PROKOP: I to nebudu už ani pít, ani jíst – ale ano, ještě jednou: Na zdraví všech českých paniček! (*Pije.*) Tak! – Ale teď je mám už v hlavě, anebo mi škubá radost všemi žilami. (*Obejme ji.*) Mějte se zatím dobře, naše zlatá mumlalko – za půl hodiny jsem tu s vaším mumláčem.

(*Odběhne.*)

ŠESTÁKOVÁ: Ty můj nejsvětější – copak se to dnes se mnou děje? – Liduško!

LIDUŠKA vyjde.

ŠESTÁKOVÁ: Přichystej nahoře modrý pokoj, dostaneme hosti. Potom ukaž té holce, jak co u nás chodí. Zkusíme, čemu se naučila.

LIDUŠKA: To budeme vědět za čtyryadvacet hodin.
(*Odejde.*)

ŠESTÁKOVÁ (*za ní volajíc*): A nezapomeň to s její paní vyjednat. – Jsem věru žádostivá – (*šnupe*) jak ten člověk –

Výstup 6.

KOLINSKÝ. PROKOP. ŠESTÁKOVÁ.

PROKOP (*mezi dveřmi*): Tuhle ho máte, panímámo! Ale držte ho! Já se zatím podívám, jak to u vás jinde vypadá. (*Zmizí.*)

KOLINSKÝ a ŠESTÁKOVÁ stojí naproti sobě několik okamžení mlčky.

ŠESTÁKOVÁ: Vy jste tedy –?

KOLINSKÝ: Vy jste tedy –?

ŠESTÁKOVÁ: Ty jsi se hrozně proměnil.

KOLINSKÝ: Ať neumřu na vodě, ty jsi také celá jiná.

ŠESTÁKOVÁ: Tak? Myslíš jsi, že jsem se schovala na ten čas do bavlnky? Práce člověka drží, ale také ho utahá.

KOLINSKÝ: To máš pravdu. (*Podá jí ruku.*) Pozdrav Bůh! No, jakpak se ti pořád vedlo, Kačenko?

ŠESTÁKOVÁ: I zaplat' otec nebeský, dobře.

KOLINSKÝ: Tys byla vdaná?

ŠESTÁKOVÁ: No, snad jsem neměla na tebe čekat, abych nynčko klasy sbírala? Ne, ne, hochu! Já tě měla ráda, ale když jsi byl ten tam a rodiče scházeli, a můj nebožtík přišel a požádal o mne – tu jsem nemohla říct: Jdi s Pánem Bohem, já mám hochu, ale někde – tam kde vlci běhají. Ne, ne, holečku, já si ho vzala, a jsem nynčko ráda, sice bych tě nemohla pod vlastní střechou přivítat.

KOLINSKÝ: To bylo arci prozřetelné –

ŠESTÁKOVÁ: Bylo. (*Šňupe.*) A – ty jsi zůstal pořád, jak jsi odešel?

KOLINSKÝ: Muž je z pevnějšího dřeva.

ŠESTÁKOVÁ: Také habr zpráchníví.

KOLINSKÝ: Já si myslil pořád jenom na tebe, jako –

ŠESTÁKOVÁ (*se smíchem*): I jdi, jdi!

KOLINSKÝ: A těšil jsem se, až se jednou vrátím –

ŠESTÁKOVÁ: Že najdeš starou pannu, která by na tebe čekala? To bych si byla dala. Za to máš zde nynčko upřímnou přítelkyni.

(*Podá mu ruku.*) Pojď a pí!

KOLINSKÝ (*stranou*): Ať neumřu na vodě, z té se udělala divná žena. Já poslouchám a otvírám oči.

ŠESTÁKOVÁ: Na šťastné shledání. (*Pije.*)

KOLINSKÝ: Nebe nám je požehnej! (*Pije.*)

ŠESTÁKOVÁ: Ale pročpak jsi nepřišel dříve, Pavlíčku?

KOLINSKÝ: Moje věci nebyly ještě v pořádku –

ŠESTÁKOVÁ: Proč jsi tedy nepsal?

KOLINSKÝ: A komu? Otcí? Já myslil, že už dávno hnije; a jinému –

ŠESTÁKOVÁ: Tak? Jiný zde tedy nebyl? O ty jsi čistý muž! (*Pije.*) A kdybych nebyla dnes tak dobrého humoru, nesměl bys mi na oči. Celý čas mě živá duše nezná, a dnes se hlásejí celé Květoliby. (*Pomalů je na ni pozorovati, že ji víno zahřívá.*)

KOLINSKÝ: Jak to?

ŠESTÁKOVÁ: Pomysli si, také bratrovy holky mi přišly na krk.

KOLINSKÝ: Ty jsou tady? A vědí už –?

ŠESTÁKOVÁ: Co?

KOLINSKÝ: O neštěstí.

ŠESTÁKOVÁ: O jakém?

KOLINSKÝ: Ten den, když pochovaly matku, vyhořel jim také domek.

ŠESTÁKOVÁ: I ty nejsvětější –

KOLINSKÝ: A poněvadž nebylo o nich při ohni památky, myslili jsme zrovna, že uhořely, anebo že snad samy – ale o tom nechci ani mluvit. Otec nebude teď mít kam hlavu položit.

ŠESTÁKOVÁ: Boží trest; nezasluhuje nic jiného. Ale nemluv o tom před nejstarší holkou, ona se zdá bejt hodná – a kvůli matce jí odpustím chybu otcovu. Beztoho nemám jiného na světě. No, nechme toho, nechme – já jsem veselá – a nebudu schválně do šťovíku kousat. Pojd', Pavle, podívej se na mé hospodářství – arci kdyby to bylo před třiceti lety – hehe! – to by se ti více líbilo.

(Pomalou odcházejí.)

KOLINSKÝ: Pročpak? Ty jsi ještě rádná, hezká žena –

ŠESTÁKOVÁ: I jdi, jdi, balbouse, a nedělej mi – já mám už beztoho něco v hlavě – a to máte vy indiáni na duši – dej mi pokoj!

KOLINSKÝ: Ne, na mou víru, já za sebe nestojím –

ŠESTÁKOVÁ: Ty! *(Jsou už skoro u dveří.)*

KOLINSKÝ: Ty jsi přece moje stará – *(Obejme ji a políbí.)*

ŠESTÁKOVÁ: I podívej se, ještě jsi to nezapomněl!

Vyjdou ze dveří.

PROMĚNA

V kuchyni u Šestákové. V jednom koutě ohniště, v druhém postel, jakž obyčejně pro čeled' bývá, totiž se svrškem, kterýž ve dne za stůl slouží. Nyní stojí svršek podle zdi.

Výstup 7.

ROZÁRKA. Potom PROKOP.

ROZÁRKA (*nese čisté povlaky*): Kdož by si to byl pomyslí, že to všechno tak vypadne? Mně je tak volno, jako bych byla nově zrozená, a dovedu-li konečně, že teta i otci odpustí, pak, bude všechno dobře. (*Chystá se k povlékání peřin.*)

PROKOP (*ještě mezi dveřmi*): Český bažante!

ROZÁRKA: Koho to voláte?

PROKOP: Vás, moje zlatá, vždyť ještě ani nevím, jak vám říkají.

ROZÁRKA: Kdo mne má trochu rád, říká mi Rozárko.

PROKOP: I moje zlatá Rozárčinko! Copak to děláte? Já vám pomůžu.

ROZÁRKA: I jděte svou cestou – tomu vy nerozumíte.

PROKOP: Pročpak ne? Podívejte se! (*Vezme jí z ruky svrchnici, hodí ji přes sebe jako plášť a běhá kolem.*)

ROZÁRKA: Ale vy pokašiteli! Chcete mi čerstvé povlaky ušpinit? Že na vás něco vezmu! (*Běží do kouta pro smeták.*)

PROKOP: To neplatí, to není stejná zbraň! Já nemám tak dlouhé ruce.

ROZÁRKA: Tedy si je nastavte nohama a utečte! (*Žene se za ním.*)

PROKOP běží kolem, pak hodí cejchu na postel a uklouzne ze dveří.

ROZÁRKA: To se zdá být veselý kvítek a dělá už, jako by byl doma. Či zůstane snad u nás? (*Prohlíží povlak.*) No, vždyť jsem řekla, cejcha celá zmačkaná – přijde-li se teta podívat – (*Jde kupředu a trochu ji natahuje.*) Čípak ten hošík vlastně je?

PROKOP otevře zticha dveře, pohrozí ROZÁRCE dovádě a sklouzne pod svršek postele, která stojí zrovna u dveří.

ROZÁRKA: Musím se ho přece zeptat –

Výstup 8.

VALENTA. Předešlí.

VALENTA (*strčí hlavu mezi dveře*): Jsi samotná?

ROZÁRKA: Pro živého –

VALENTA (*rychle vejde*): Mlč! Nehulákej – (*Zastrčí závoru.*) Nepřijde sem žádný?

ROZÁRKA: Proč zavíráte?

VALENTA: Protože nechci, aby mě tady kdo napadl.

ROZÁRKA: I neostýchejte se. Teta je dobrá –

VALENTA: Nemluv mi o ní, ona je první příčina mého neštěstí – a poslechni! Mně se něco přihodilo – něco mrzutého –

ROZÁRKA: Já trnu!

VALENTA: Již teď – haha! Ty držíš na čest, je-li pravda?

ROZÁRKA: Jaká to otázka?

VALENTA: Protože chci, abysi na to pamatovala, až ti mou historii vypovím. Když jste mi utekly –

ROZÁRKA: Nehněvejte se, pantáto, já vám chtěla ulehčit –

VALENTA: Já vím, toho večera jsem potřeboval ulehčení.

ROZÁRKA: A poněvadž jeli právě lidé skrze Květoliby do Prahy –

VALENTA: I vždyť je dobře, já našel tvou ceduli v noci na stole. Ale večer mě to vyhnalo z prázdného domu –já běžel do hospody – tam byl ten zatrac... ten tvůj odmrštěný ženich, a nabíral mne, že vypadám jako ztahaný kůň, ale zejtra prej – zejtra bude u tebe veselo, to budeš mít z čeho pít! Já bych mu byl nůž do chřtánu vrazil a zaklel jsem v duchu: Počkej, však já ti tvou radost přejedu! A jako zmatený letěl jsem domů a smál jsem se svému nápadu – a když jsem si v tiché sednici rozsvítil – přišlo mi kousek hubky do ruky – já ji zapálil – a (*s přidušeným hlasem*) strčil do postele.

ROZÁRKA: Spravedlivý Bože!

VALENTA: Co je? Co se lekáš? Tys to neviděla, jak se za půl hodiny na to v komoře rozsvítilo – hahaha!

ROZÁRKA: Otče, otče!

VALENTA: Já stál venku za stavením a nemohl se pohnout – nohy moje byly z olova; díval jsem se, jak to vesele oknem vyšlehlo; ale tu mě to popadlo u srdce, a jako by se byla nebožka v okně okázala a prstem hrozila – vjelo mi to do všech oudů a já běžel do polí – běžel – a za mnou zvonili k hašení!

ROZÁRKA: Nešťastný otče, co jste to myslil?

VALENTA: Co myslil? Mne uchvátila krev, a ty neseš polovičku viny mé.

ROZÁRKA: Já?

VALENTA: Proč jsi odcházela? Proč jsi mne opustila, že jsem zůstal s peklem samotén?

ROZÁRKA: O můj Bože!

VALENTA: Proto nyněčko také pomoz, nechceš-li, aby to propuklo. Vždyť jsi řekla, že bysi mohla pro mne umřít! Doma budou mít podezření – já tedy půjdu do světa, a kdybych i nešel, nemám teď co hrýzt; zjednej mi peníze.

ROZÁRKA: Já?

VALENTA: Nebo chceš, abych se udal? Chceš mít, aby svět věděl, že jsi *paličova dcera*?

ROZÁRKA: O věčné slitování! Peníze nemám – poslední jsem vydala na cestě – ale tu mále zatím mé granáty – (*sundává je z krku*) jsou po nebožce matce – já se nenadála, že je dám pro takovou věc od sebe!

VALENTA: Sem s nimi.

ROZÁRKA: Zejtra nebo pozejtří budu zde mít svoje věci – snad se mezi tím ještě něco najde, nebo poprosím tetu – přijďte zas, ale potom se ukryjte – odejděte, aby se –

VALENTA: Dobře, dobře, to bude moje starost; hled' jen, abys něco shrábla.

ROZÁRKA: Teď ale jděte, aby vás tu nikdo neviděl.

VALENTA: Bojiš se o poctivé jméno – haha! Neboj se; dokud budeš moudrá, ani malík se ti nezlomí. Tedy zejtra nebo pozejtří – ale hodně mnoho – rozumíš? Já zanesu potom naše

neštěstí tak daleko, že ho ani ďábel nenajde.

(Odejde.)

ROZÁRKA *(stojí chvíli mlčky v hrozně bolesti, pak zvolá):* Paličova dcera!

PROKOP mezitím pozorně vylézá, chtěje vyklouznout, ale tabule nad ním se trochu posmekne.

ROZÁRKA *(šramotem zděšena):* Co to? – *(Ohlídne se.)* Ha, my nebyli samotni! *(Běží k PROKOPOVI, popadne ho za ruku a trhne jím kupředu.)* Vy jste slyšel –

PROKOP *(hledě k zemi):* Slyšel.

ROZÁRKA: O tedy je po všem veta! – Člověče, já vás neznám, ale váš pohled okazuje tolik dobroty srdce – učiníte nás nešťastné?

PROKOP: Já?

ROZÁRKA: Prozradíte –? O ne, ne, vy jste nic neslyšel! Vy to pochováte hluboko v prsou svých a hodíte na to kámen zapomenutí! Pro lásku synovskou – pro pomyšlení na otce, kterého dozajista milujete – pro milosrdenství Boží – neprozrazujte!

PROKOP: Já –

ROZÁRKA: Vždyť jsme všickni už dost potrestáni vědomím, že se u nás nedovolená věc spáchala, a otec je na mizině – o smilujte se! Na kolenou vás prosím –

PROKOP: Co děláte?

ROZÁRKA: Ne pro sebe – já jsem snad něco provinila, že musím snášet tuto pokutu, a také to břemeno ponesu, až pod ním zahynu; ale mám dvě malé sestry, nevinné stvoření – ty ještě nic nezavinily – o slibte mi, že nás neprozradíte!

PROKOP: Neprozradím –

ROZÁRKA *(se naň křečovitě upínajíc):* Slibte mi to, při všem, co je svaté – čeho si vážíte jako věčné blaženosti duše své – o slibte, slibte mi to!

PROKOP: Bůh mne opust', jestli co řeknu!

ROZÁRKA *(ho prudce obejmě):* Bůh vás potěš, jako budu já prosit, aby mne potěšil!
(Běží ven – vtom:)

Výstup 9.

ŠESTÁKOVÁ. LIDUŠKA. JABLONSKÝ a dva ouřední SLUHOVÉ. Předešli.

ŠESTÁKOVÁ: Tuhle ji máte, tu daremnicí! Ale to si vyžádám, aby slavný ouřad zvěděl, že je u mne teprva od dneška.

JABLONSKÝ: To se doví beztoho.

ROZÁRKA: Co je to?

JABLONSKÝ: Strojte se, půjdete s námi.

ROZÁRKA: S vámi?!

ŠESTÁKOVÁ: A kam ji vlastně povedete?

JABLONSKÝ: Do kriminálu.

ROZÁRKA (*strašlivě vzkřikne, začne se potácet*): Do krimi – ná –

SLUHOVÉ, jenž k ní již byli přistoupili, ji rychle zachytanou.

ŠESTÁKOVÁ (*s hrozným leknutím*): I ty nejsvětější!

LIDUŠKA (*těž tak*): Ta hanba!

Všeobecné skupení, při němž opona rychle spadne.

JEDNÁNÍ ČTVRTÉ

Pokoj u ŠESTÁKOVÉ.

Výstup 1.

ŠESTÁKOVÁ. PROKOP sedí smutně na stoličce. Potom ANTONÍN.

ŠESTÁKOVÁ: (*sem tam přecházejíc*): To je hanba! Já nemůžu hlavu do krámu strčit – a celou noc jsem oka nezamhouřila. (*Zvenku se klepe.*) Fi, jak jsem se lekla! Co to zas bude? – Jen dál!

ANTONÍN (*vejde*): Pozdrav Pán Bůh! Jste vy paní Šestáková?

ŠESTÁKOVÁ: Služba. Co se líbí?

ANTONÍN: To mám radost, že vás poznávám!

ŠESTÁKOVÁ: Já také – (*Šňupe.*) Kdo –?

ANTONÍN: Nepamatujete se na žádného Jedličku z Květolib? Já jsem jeho syn.

ŠESTÁKOVÁ: Z Květolib?

ANTONÍN: Ano, že prej jste spolu husy pásali.

ŠESTÁKOVÁ: Z Květolib! Copak se ty proklaté Květoliby jenom k mé zlosti spikly? Co tu chcete?

ANTONÍN: No, jen se nezlobte; já přicházím tak vesele, že bych se dal hned do tance. U vás je Valentovic Rozárka?

ŠESTÁKOVÁ (*se utrhne*): Není!

ANTONÍN: Že ne? I ty můj Bože – v její bývalé službě mi přece řekli – kdepak ji tedy naleznu? Prosím vás, já to musím vědět; já jí nesu pěknou novinu.

ŠESTÁKOVÁ: Tak, pěknou novinu? No, tedy běžte! Jděte do kriminálu.

ANTONÍN: Do kri – co to povídáte? Takové žerty si vyprosím. Ona je moje nevěsta.

ŠESTÁKOVÁ: Mnoho štěstí; ale tady ji nehledejte, já nechci o té darebnici ani slyšet.

ANTONÍN: Lidé, vy jste blázni! Taková osoba – na její nevinnost mohl by ten nejpoctivější člověk jako na Boží písmo přísahat – a v kriminálu? Pročpak?

PROKOP (*poslouchal ho se zalíbením a teď k němu přistoupí*): To se snad brzy dovíme. Ostatně mě těší, že se mnou jednu melodii zpíváte. Já povídám také, že je nevinná.

ANTONÍN: Není-li pravda? A tady chtějí lidé říkat –
(*Pohlédne stranou po ŠESTÁKOVÉ.*)

ŠESTÁKOVÁ: Já si zapovím každý vejklad!

ANTONÍN: Ta holka je nevinná, já dám za ni svou hlavu.

ŠESTÁKOVÁ: Máte-li jich půl mandele v zásobě –

ANTONÍN: Nešpičkejte! Moje hlava není žádná makovice.
(*K PROKOPOVI.*) Ale řekněte mi, copak se vlastně stalo?

Výstup 2.

KOLINSKÝ. Předešli.

PROKOP: Tuhle máte odpověď.

ŠESTÁKOVÁ: No, co dokázala?

KOLINSKÝ: Ať neumřu na vodě! Já to nemohu ještě pochopit, a kdybych to neměl z jistého pramene, myslil bych, že mě obelhali.

ANTONÍN: Víte, pane, něco o Rozárce? Ona je moje nevěsta – a tu slyším věci, že by se mohl člověku mozek překotit.

KOLINSKÝ: Ba, milý příteli! Na podívanou prej by to v tom děvčeti nikdo nehledal; ale arci – člověk mívá zlé okamžení, vášně ho uchvátí – no, my to nebudeme rozbírat; ale slovem: – ta holka je palička!

VŠICHNI: Cože?

KOLINSKÝ: Nežli odešla z domu, založila oheň, kterýž potom v noci vypuknul a otcovský domek i sousedovo stavení v popel obrátil.

PROKOP (*prudce*): To není pravda!

ANTONÍN: To není pravda!

KOLINSKÝ (*k PROKOPOVI*): Copak ty víš? Ona se hned vyznala.

PROKOP: To je lež!

ANTONÍN: To je lež!

ŠESTÁKOVÁ (*šňupe*): Palička – a přede mnou se dělala svatou, že bych byla řekla – a nasadí mi sem ještě to plemeno – ale ty hád'ata musejí mi hned z domu.

ANTONÍN: Koho to myslíte?

ŠESTÁKOVÁ: Její sestry.

ANTONÍN: Ty jsou u vás?

ŠESTÁKOVÁ: Brzy tu nebudou.

ANTONÍN: No, však oni se lidé o ně ještě postarají; kupříkladu: *my*!

PROKOP (*jenž posud s KOLINSKÝM rozprávěl*): Ale copak by jí to bylo napadlo?

KOLINSKÝ: Kdož ví? Lidská vášeň – ona praví, že se chtěla pomstít člověku, kterýž jejího otce pro dluhy tlačil.

PROKOP: Lež – samá lež. Ona je nevinná!

KOLINSKÝ: Ale ty zpropadený mudroune! Když to sama –

PROKOP: Lež, a já to dokážu.

KOLINSKÝ: Ty?

ANTONÍN: Vy?

PROKOP: Ano, já! Počkej, Rozárko, to jsme spolu nevyjednali. Ale však já tím hned zatočím.

KOLINSKÝ: Co ti to napadá?

PROKOP: Něco moudrého. Ty jsi byl u slavného ouřadu – já tam s pomocí Boží také trefím, a pánové mě poslechnou. Věřte si, co věřte, ale já vám povídám, že je holka nevinná. Já bych mohl jen hubu otevřít – (*plácne se přes ústa*) ale ne, já nemohu, a kdybych mohl, tedy bych to neučinil – z trestu, tatínku, že jsi byl tak nevěřící, když tvůj Prokop něco povídá. Ale vy pojd'te se mnou, vy věřící, vám budu na cestě tak dlouho o její nevinosti povídat, až jí koupíte pentli na svatbu.

(*Odejde s ANTONÍNEM.*)

KOLINSKÝ: Já tomu hochu nerozumím.

ŠESTÁKOVÁ: Já nerozumím již ničemu, leda že mi ta daremnice jenom na samou škodu do domu přilezla. Jejího otce musel nám sám d'ábel do rodiny strčit – a kdyby mi přišel jedenkrát pod prsty –

Výstup 3.

VALENTA. Předešlí.

VALENTA (*napilý vrazí do dveří*): Rozárko? – Kdepak jsi? – Já nemám času – (*Zpozoruje lidi.*) Ah, s dovolením! (*Chce nazpátek.*)

ŠESTÁKOVÁ: Stůjme! Co jsme zač? Co hledáme? Co to znamená? (*Mezitím se přiblížila až k samému, najednou se pozastaví a začne couvat.*) Ha, – co je to?

VALENTA: Copak? Neznáš mě, Kačenko? – My arci už dlouho neviděli... jáť jsem přece u paní Šestákové, rozené Valentové?

ŠESTÁKOVÁ: Ty se opovažuješ –?

VALENTA: Já slyšel, že jsi otevřela své srdce – a žes dala mé holce –

ŠESTÁKOVÁ: Mlč, hanebný otče nezdárných dětí – a hled'; abysi odešel!

VALENTA: Pročpak, Kačenko? Já jsem dnes tak veselé mysli – po dlouhém čase zahnal jsem zase bubáky, co se mi někdy do cesty pletou – nekaz mi ten den – holka mi prála^[12], že jsi hodná teta –

ŠESTÁKOVÁ: Pryč, pryč! A nemusíš-li utéct přede mnou, tedy se ohlídni!

VALENTA (*se obrátí ku KOLINSKÉMU*): Má služba! – Těší mě, že mám – (*dívá se na něj a slova mu vážnou*) to – po – tě – še...

Pomlčení.

KOLINSKÝ: Znáš mě, Valento?

VALENTA (*trhne sebou a vykřikne*): Ha, tys tedy ondyno večír u nás zpíval –? (*Chvěje se a nemůže oči pozvednout.*)

KOLINSKÝ: Zpíval.

VALENTA: Mou pohřební píseň!

KOLINSKÝ: Tys mi ji také jednou odzpíval, a nemyslil jsi, že se takto sejdem.

VALENTA: Však ty jsi také ještě v túni zlata neumřel!

KOLINSKÝ: Myslíš ty v této chvíli na bídnou mamonu? Já nemluvím o zlatě, ale o svědomí, a tu jsi bídný žebrák!

VALENTA (*se zoufalou vzpurností*): O jen se blýskej – vypínej se, ty milosrdný sudiči, a vykřič, co jsem a co budu! – Tys býval odjakživa zrcadlo všech cností! – Ono ti to sluší, když se mi posmíváš.

KOLINSKÝ: A smíš ty ode mne milosrdenství očekávat, ty vrahu mého štěstí – mého života?

ŠESTÁKOVÁ: Jak to myslíš?

KOLINSKÝ: O jen se ho zeptej, však on ti poví, jak jsme se v jednom velkém městě trefili; jak se na mne lichotně pověsil, jako by litoval, co mi byl doma učinil, až jsem mu uvěřil a on mě vyvedl na hráz, pod nížto se veliká řeka k moři valila –

VALENTA: Mlč, mlč!

KOLINSKÝ: A – jak jsem tam najednou po hlavě do vody sletěl – a on vykřikl: Jen leť a nezastav se!

ŠESTÁKOVÁ: Není možná?!

VALENTA: Ano, učinil jsem to, ale duše moje byla v zoufalství a hněvu. Štěstí mě bylo opustilo a já musel život světem protloukat – tu jsem tě napadl v Hamburce –

KOLINSKÝ: A co jsi doma nevyvedl, chtěl jsi v cizině dokonat. Ale plavci z blízkého korábu mě vytáhli, a já šel s nimi do světa. Ty jsi ale hrál zatím jako nad mým hrobem veselou písničku.

VALENTA: Tak – teď jsi to pověděl, teď sis ulevil – či povlečeš mě ještě do želez? O pojď, pojď!

KOLINSKÝ: Já nejsem tvůj biřic, ale nebudu také s tebou na šlechetného slabocha hrát. Vidím, že jsi ve svých hříších dozrál.

VALENTA: Vidíš to – haha! A na to se neptáš, co jsem za ta léta utrpěl? Ano, utrpěl! Já to nezapírám; svědomí rozhrzalo duši mou, štěstí mi ukázalo paty, život můj se zmařil – a když na to všechno pomyslím a cítím, že jsem ještě živ, mohla by mi lebka prasknout!

KOLINSKÝ: A tím bysi chtěl napravit, co jsi pokazil?

VALENTA: Pokazil? Koho? Kde? Sestra sedí v teplém hnízdě – či jsem pokazil snad tebe?

KOLINSKÝ: To ne! Bůh mně požehnal.

VALENTA: Tedy nemluv – mne Bůh zatratil.

KOLINSKÝ: Ano, on se od tebe odvrátil, an tě nezdárnými dětmi potrestal.

VALENTA: Cože?

KOLINSKÝ: Největší pokuta rodičů je zločin vlastních dětí.

VALENTA (*k sestře*): Co ten člověk mluví? Ty jsi poznala mé dítě – ať mě ďábel opustí, jako mě nebe opustilo! – Moje děti jsou zdárné – ty vychovala moje nebožka –

KOLINSKÝ: Tvoje nejstarší je zlosynka a sedí u vězení.

VALENTA: Mé dítě? Člověče –

KOLINSKÝ: Na udání květolibského ouřadu – a po tobě se shánějí.

VALENTA: Po mně – ano! Ale mé dítě? – Sestro, kde je mé dítě?

ŠESTÁKOVÁ: Neslyšel jsi? Holka sedí a již se vyznala, že schválně doma založila.

VALENTA: Mé dítě? – Hahaha! Moje dcera – zapálila – a vyznala se – a oni jí uvěřili? (*S hroznou bolestí.*) To mi neklad' na váhu mých hříchů, Pane na výsosti – to jsem nechtěl – na to jsem ani v nejčernější chvíli nepomyslel!

KOLINSKÝ: Co to znamená?

VALENTA: Tvoje přísnost je veliká a pokutuje otcův hřích i na dětech!

ŠESTÁKOVÁ: Jak?

VALENTA: A ti krátkozrací červové zde na zemi se domýšlejí, že moje nevinné dítě – ne, ne! Já to učinil – já hodil do vlastního domu plamen žeroucí!

KOLINSKÝ a ŠESTÁKOVÁ: Ty?

VALENTA: Ano, já! A ona to ví – o teď se mne na to nevyptávejte; já bych si musel srdce vytrhnout a jeho krví každou odpověď napisovat. Pojď raději se mnou, Pavle! Já ti ublížil – ale tato chůze je pokuta, kterou si ukládám, abych své viny aspoň poněkud napravil. Já jdu své dítě osvobodit –

KOLINSKÝ a ŠESTÁKOVÁ: Osvobodit?

VALENTA: A zmůže-li hříšníkova slza něco u věčného trůnu, tedy jí z nejhlubšího vězení požehnání Boží vyprosím – a vy mi odpustíte kvůli dítěti, kteréž chtělo na sebe uvalit, co otec provinil.

(Odchází s KOLINSKÝM.)

ŠESTÁKOVÁ: Podivná historie!

(Šňupe, a hlavou vrtíc, jde do krámu.)

PROMĚNA

Čistý pokoj.

Výstup 4.

Radní HORINA. PROKOP. Později KVĚTNÝ.

HORINA *(starý a vlídný pán):* A to má býti všechno pravda? Víte, mladý člověče, co povídáte?

PROKOP: Víím, a můžu-li podle vašich zákonů přísahat, dám na to spasení své duše. Jáť arci slíbil, že budu mlčet – a možná, že bych měl za to také něco slíznout; ale já si myslil: jak si otec ustlal, tak bude spát, a když svou střechu zapálil, je to jeho vlastní škoda; co by z toho pojít mohlo, to mi nenapadlo.

HORINA: Ale proč by se byla k té věci přiznala?

PROKOP: To je pro můj rozum trochu tvrdý ořech, ten nerozlousknu. Ale takto bych hádal, že to udělala jen skrze otce, aby z něho podezření zmizelo. Ostatně to z ní vytáhnu.

HORINA: Vy?

PROKOP: To jest, když dovolíte. Možná, že by před vámi zapírala, co jsem prozradil, a já bych snad nemohl proti ní svědčit; proto si myslím, že byste to mohl odejít jiným způsobem, kdybyste byl totiž tak laskavý –

HORINA: No, copak, americký advokát?

PROKOP: Dejte ji sem přivést a sám zůstaňte vedle v pokoji se svým panem písařem, kde všechno uslyšíte, co s ní budu rozprávět.

HORINA: A myslíte, že to postačí k dokázání její nevinosti?

PROKOP: Já bych myslil. Nejde-li to ale podle vašich paragrafů, pak to navlíkněte jinak.

HORINA (pro sebe): Zajímavý případ je to dozajista – pravá pohádka, co všechno člověk z vášně dokáže; zkusit to mohu. *(Otevře postranní dveře.)* Pane Květný, dejte přivést naši novou inkvizitku.

KVĚTNÝ vyjde z pobočních dveří a odejde hlavním vchodem.

HORINA (k PROKOPOVI): A vy se tu chovejte hezky moudře, ať uděláte čest americkým procesům; já přijdu potom na to s domácím zákonem.
(Odejde po straně.)

PROKOP: Jak náleží hodný pán! U toho musí být radost dát se vyslejšchat. Ze mne vytáhl alespoň hned na první chvíli, kdo jsem, co je můj otec, odkud přicházíme a tak dále.

KVĚTNÝ se vrací a jde zas do druhého pokoje.

PROKOP (se mu klaní): Také hodný panáček! Sedí tak tiše u stolu a píše jako nová mašina.

Výstup 5.

ROZÁRKA. POZORNÝ. PROKOP. Ku konci radní HORINA.

POZORNÝ otevře dveře a pustí ROZÁRKU do pokoje.

ROZÁRKA vejde s očima sklopenýma, bledá.

PROKOP (po chvíli): Rozárko!

ROZÁRKA: Ah! – Co to? –

(Běží k PROKOPOVI.) Vy tady? – A co tu děláte?

PROKOP: Chci se vás zeptat, jak se máte?

ROZÁRKA: Děkuju vám. A nic jiného?

PROKOP: A potom se vás chci zeptat, co jste to myslila?

ROZÁRKA: Co?

PROKOP: Že jste se přiznala k věci, kterou jste –

ROZÁRKA: Vy to již víte? (*Ohlížeje se.*) O mlčte o tom, mlčte; já nemohla jinak – a nechte již být, jak co je. Řekněte mi raději, nebyl otec u tety?

PROKOP: Já ho neviděl.

ROZÁRKA: Kdyby přišel a vy jste ho zahlídnul – řekněte mu, aby se tady nezdržoval, a kdyby stran té jisté věci k něčemu přišlo, aby jen říkal, že o ničem neví –

PROKOP: To jest, abych ho učil lhát?

ROZÁRKA: Milý –

PROKOP: Vždyť je dobře. Máte ještě něco na srdci?

ROZÁRKA: Co dělají sestry?

PROKOP: Těm se vede ještě jako husám na vodě.

ROZÁRKA: Bohu díky!

PROKOP: Jiného nemáte nic na srdci? Nynčko dovolte, abych i já svalil, co na mém srdci leží. Víte-li pak, že jsme tak spolu nevyjednali? Já vám jenom slíbil –

ROZÁRKA: O mlčte, mlčte!

PROKOP: – že budu stran otce mlčet; o vás nestojí ale v našem kontraktě ani slova.

ROZÁRKA: Vy jste slíbil, při všem, co je svatého, že nás neuděláte nešťastné –

PROKOP: I to bych přece rád věděl, kde v mém mlčení jaké štěstí vězí! Vy jste nevinná, a to musí najevo.

ROZÁRKA: Nevinná – ale paličova dcera! – A víte, co to znamená? To je hroznější nežli moje přiznání! Já odtud nechci, tady je dobře, tady mě nikdo nevidí. Co mám také venku dělat? Aby lidé prstem na mne okazovali? Já ještě nevěděla, proč mě sem vedou, a již mi bylo volněj, když tu za mnou dvěře zamknuli nežli dříve na ulici, tak že jsem vzdychla: Nikdy více odtud! To mrtvé ticho bylo mi lahodnější nežli shon veřejných diváků a jejich nelítostné řeči.

PROKOP: Ale vy nemůžete být přece trestána, když jste nic nedokázala.

ROZÁRKA: Bůh sám nejlépe ví, proč toto zkoušení na mne posílá – a já jinak nemohu. Mé poctivé jméno je to tam, buď již tak nebo tak – necht' jsem paličova dcera, nebo sama palička. To stojí jako živo přede mnou. Pro mne je veta po radostech života; ale mým sestřám to bude méně škodit, když se bude říkat, že byla – sestra – v poutech – nežli že byl – otec... však on mi Pán Bůh odtud pomůže – tam, kde všechna hanba přestává.

PROKOP: Tak? A otec – ten, myslíte, že ujde pokutě?

ROZÁRKA: Alespoň jsem Boha za to prosila.

PROKOP: Moje zlatá, já nejsem sice ve vašem dílu světa tuze dlouho, ale to už vím, že se tady nemůže člověk schovat, aby ho lidské oko nevypátralo. Ano, kdyby byl u nás, v těch velikánských pustinách a lesích, kam od stvoření světa lidská noha nepáchla, tam by snad mohl leckde sedět, kde by ho člověk nenašel.

ROZÁRKA: Já na to nemyslím a také to neočekávám. Moje udání je pravděpodobno a dle něho bude bezpochyby ortelováno. Po jiném viníku nebude se potom pátrat.

PROKOP: A což já – budu mlčet?

ROZÁRKA: Budete – musíte – a jak mi chcete co dokázat? Či není to zákonu jedno, kdo se dá za vinu potrestat?

PROKOP: To sotva.

ROZÁRKA: A pak si nemyslete, že ujde otec pokutě, i kdybych ho všeho podezření zbavila! Ach, on ji vleče již mnohá léta v sobě. Je vlastně dobrý muž, ale vášeň a nešťastná příhoda z mládí zasmušila život jeho, a svědomí jeho stalo se mučírnou, kdežto hlodavý červ nemilosrdně zuřívá. O kdybyste znal jeho těžké sny, jeho nepokoj a noční bédování, pak byste věděl, že je už dávno odsouzen, a dopřál byste mu té milosti, aby svým nedospělým dětem alespoň zdání poctivého jména zachoval. Zákony smíří za něj dcera.

HORINA (*jenž byl mezi minulou řečí do dveří vstoupil*): To nesmíří, milé děvče! Zákony smíří jen sám viník.

ROZÁRKA: Věčná milosti – já se zapoměla – srdce mi uteklo s jazykem!

Vystup 6.

POZORNÝ. VALENTA. KOLINSKÝ. Předešlí.

POZORNÝ (*otvíraje dveře*): Pan rada bude v tomto pokoji.

VALENTA: Rozárko!

ROZÁRKA (*sebou trhne*): Ha – běda mně! Otče!

(*Běží k němu u velikém pohnutí.*)

VALENTA: Mé drahé dítě! (*Obejme ji.*)

ROZÁRKA: Co zde hledáte? (*Vede ho prudce kupředu.*) Pryč odtud – vy jste nevinný – vy o ničem nevíte – viník se již našel.

VALENTA: O mlč, mlč, drahé dítě! Já bych se měl před tebou v prachu pokořit, že jsi za mne nehodného –

ROZÁRKA: Nic jsem za vás – mlčte o tom – já se již vyznala – já založila oheň – (*k ostatním se obracejíc*) já, pánové! – abyste o tom věděli – otec je nevinný – cokoli mluví –

KOLINSKÝ (*jenž byl zatím několik slov s HORINOU promluvil a na VALENTU poukázal*): Zpamatujte se, panno – již je všecko najevu.

VALENTA (*k HORINOVÍ*): Milostpane, učiňte, co zákon poroučí. Já jsem vinný!

ROZÁRKA: Zadržte!

VALENTA: Dcera má je nevinná.

ROZÁRKA: O běda mně! (*Zakryje si tvář dlaněmi.*)

VALENTA: Ne, ne, drahé dítě! Hojné požehnání tobě, vyprošené z nebes od kajícího hříšníka, kterýž po dlouhých letech zase jednou radostné slze vylévá! – Odpusť mi, dcero, co jsem učinil, abych mohl s lehčím srdcem vinu svoji smířiti.

ROZÁRKA: O můj otče! (*Klesne mu na prsa*)

VALENTA: Mé drahé dítě!

Opona spadne.

JEDNÁNÍ PÁTÉ

Hřbitov jako v prvním jednání.

Výstup 1.

ANTONÍN. ROZÁRKA.

ANTONÍN: Tady si musíte ale odpočinout; už jste celá zemdlená. Já nevím, co vám to napadlo! Po silnici jsme mohli pohodlně až k našemu domku zajet; tady musíme přes vrch –

ROZÁRKA: Tak přijdeme domů zadem, aniž nás kdo uvidí.

ANTONÍN: A proč by nás neměli vidět?

ROZÁRKA: O tom se brzy přesvědčíte, a já trnu již teď, když na to pomyslím.

Nezapomínejte, že nechtěla vlastní teta o mně slyšet.

ANTONÍN: I co je vám do tety – a do celého světa! Když budete chtít, budu já vaší tetou a třeba celým světem. Ostatně jste už ani s tetou nemluvila.

ROZÁRKA: Já nemohla. Ona se chovala ke mně tak hrubě, když mě odváděli. –

ANTONÍN: A já jsem udělal potom tu hloupost, že jsem vám řekl, že nechce ani sestry podržet.

ROZÁRKA: To jste udělal dobře; alespoň jste mě zbavil nového zahanbení.

ANTONÍN: I což – já jsem byl spokojen, že jste k ní už ani nepáchla a hned se mnou z Prahy odešla.

ROZÁRKA: Mně tam bylo hanbou, jako by na mne domy padaly, i děkovala jsem Bohu, když jsme byli za branou.

ANTONÍN: No – a teď jsme tady, u nás – brzo u mne. Jen pojd'te.

ROZÁRKA: Jděte zatím napřed a řekněte matce, že ji prosím, aby mě přijala – vždyť musí o tom vědět.

ANTONÍN: I ta to už beztoho ví, protože budou sestry s vozem doma – a ty řeknou, že přicházíme. Ostatně si nemyslete, že je moje matka lidojed.

ROZÁRKA: Ať mi popřeje místa jenom na tak dlouho, až se trochu zpamatuju –

ANTONÍN: Ale Rozárko!

ROZÁRKA: A sama si něco vyhlídnu.

ANTONÍN: Rozárko, že se budu hněvat! – Copak jsem vám tak protivný, že –

ROZÁRKA: Mlčme teď o tom, Toničku! Vy jste můj upřímný přítel – to vím, a nikdy na to nezapomenu.

ANTONÍN: To je moudrá myšlénka! Ano, já jsem váš upřímný přítel. To mi věřte, já se takto nerad chlubím, ale taková upřímnost nebyla ještě na světě – a poslušný jsem také, vidíte, já už jdu! Ale za čtvrt hodinky si zase pro vás přijdu.

(Odejde.)

ROZÁRKA: Dobrý člověče!

Výstup 2.

MARTIN. ROZÁRKA.

MARTIN: I na mou věchu, tedy jsem se přece nemejlil!

ROZÁRKA: Ah, dobrého zdraví, pane Toužimský.

MARTIN: Servus! Já jdu tuhle ze vsi – z tentono – tam – a vidím před sebou pořád někoho do kopce. Já řku, to je jako ta palí... no, já jsem ještě nedořek, panno Rozárko! – Ale kdo pak

je to asi s tím Jedličkou, myslím si tak pořád u sebe – a poněvadž jsem nehnal telata, tedy jsem běžel za vámi.

ROZÁRKA: Chcete snad něco –?

MARTIN: Ne – to bych nevěděl. Vidíte, našinec má svou reputaci a nemůže se s každým špinit.

ROZÁRKA: Pane –

MARTIN: Nehněvejte se! Ony jsou to vlastně slova naší Běty. Já jsem ondyno doma tak něco prohodil, kdybyste nechtěla Jedličku, že bych věděl o někom jiném, a Běta ani necekla; ale když bylo po ohni a potom se rozneslo, že jste to bezpochyby vy sama s tatínkem – no já jsem to ještě nedořek – ale vy jste tak najednou utekla, že to muselo každému napadnout; tu byla Běta hned na mne venku s jazykem: Vidiš, to bysi teď měl, kdyby ses byl s tou osobou zašpinil! Mezi náma – Běta má mordiánskou hubu.

ROZÁRKA: Ono je těžko někomu bránit, aby to neb ono nemyslil; ale mluvit – a člověku do očí mluvit: to si přece vyprosím.

MARTIN: Ovšem, to si můžete vyprosít – na všechn pád. Ale u nás to bude, jako byste hrách na stěnu házela. Naši lidé mají na celou vaši famílii už jakousi pikanterii, že je hrůza povídat.

ROZÁRKA: Já zde nebudu u žádného nic pohledávat.

MARTIN: To uděláte nejlíp. Arci, oni jsou zde také moudřejší – já sám vím o jednom – a ten by si z toho pranic nedělal, že jste paličova – no, já jsem ještě nedořek – ale jiní se budou na něj sápat, aby si vás nevšímal –

ROZÁRKA: Ať toho tedy nechá.

MARTIN: Ale vy jste tak – na mou věchu, co byl ten oheň, jste trochu bledší – ani dost málo připálená – a to vám sluší; to mi věřte, kdyby nebylo lidských hub, že bych byl v stavu –

ROZÁRKA: Děkuju, a největší vděk mi uděláte, když půjdete svou cestou.

MARTIN (*dívá se na ni, pak stranou*): Ono jí muselo kolečko přeskočit! Škoda holky! Takto je – že by mohla běžet pro vola, kdybych nebyl někdy doma.

(*Odejde.*)

ROZÁRKA: Ten člověk mluví, co v městečku slyší – ó že jsi musela přede mnou odejít, drahá matko! Nyní teprva cítím, co to je být opuštěným sirotkem!

(Odejde na hřbitov.)

Výstup 3.

JEDLIČKOVÁ. ANTONÍN.

JEDLIČKOVÁ: Nech mě, já s ní musím promluvit, nežli mi vejde přes práh. Může-li chtít, abych se já ze svého vystěhovala – s Pánem Bohem, já proti tomu nic nemám; ale pod jednou střechou nebudu s ní zůstat.

ANTONÍN: Ale panímámo –

JEDLIČKOVÁ: Mlč, tys nerozumný, a že jsem ti trochu povolila, hned nevíš, kde je konec litanie. Víš, co děláš?

ANTONÍN: Tuze dobře; chci si vzít tu nejhodnější holku z celého městečka.

JEDLIČKOVÁ: Nejhodnější?

ANTONÍN: Ano; kdyby dal všechny ostatní do moždíře, nevytluče z nich ani polovic tak hezkých věcí, jako má při sobě Rozárka.

JEDLIČKOVÁ: Antoníne!

ANTONÍN: Panímámo!

JEDLIČKOVÁ: A ty chceš co nevidět do cechu?

ANTONÍN: Chci.

JEDLIČKOVÁ: A myslíš, blázne, že tě přijmou, když se dovědí, koho si chceš brát?

ANTONÍN: Copak je cechu do toho? Ten se nežení, a Rozárka může být jednou tak dobře paní starší, jako bude nynčko paní mladší.

JEDLIČKOVÁ: Já ti ale povídám – no, s tebou se nebudu hádat, ty jsi celý pomatený, ale s holkou promluví; ona měla vždycky povážení – kdepak je?

ANTONÍN: Bezpochyby vešla na hřbitov – ah, tuhle přichází.

Výstup 4.

ROZÁRKA. Předešlí.

ROZÁRKA: O drahá paní sousedko, nemějte mi za zlé, že se opovažuju na pozvání pana Antonína –

JEDLIČKOVÁ: I pročpak, milá děvečko? Ono mě to těší, že máte ke mně důvěru; vy jste byla vždycky hodná holka –

ANTONÍN (*stranou*): No, tohle je přece řeč!

JEDLIČKOVÁ: A já bych vás vždycky ráda u sebe viděla, kdyby se nebylo nedávno něco přihodilo –

ANTONÍN (*potají*): Ale panímámo!

ROZÁRKA: Snad mi nebudete přičítat –?

JEDLIČKOVÁ: I uchovej, nic vám nepřičítám; vy za to nemůžete, a co na vás Pán Bůh seslal, to musíte snášet; ale to nebudete jakožto moudrá osoba žádat, aby jiní lidé kvůli vám trpěli.

ANTONÍN: Panímámo!

ROZÁRKA: Trpěli?

JEDLIČKOVÁ: Či myslíte, že nám to bude dělat čest, když se s vámi spřátelíme?

ANTONÍN: Panímámo!

JEDLIČKOVÁ: Vy arci za to nemůžete, že váš otec –

ANTONÍN: O nedejte na její slova! Ona to tak zle nemyslí –

JEDLIČKOVÁ: Mlč, však ona mi panna rozumí; já nemám nic proti její osobě, ale co člověka jednou potká, to se nenechá změnit, a to si panna Rozárka sama vypočte, že nepřijmu nikoho za nevěstu, po kom by lidé prstem okazovali.

ROZÁRKA: Ne, toho se, milá paní, neobávejte! Já bych se musela teprva vskutku hanbit, kdybych se chtěla jako mermomocí někde zdržovat – někam se dotírat, kde po mně lidé s

posměchem koukají, an toho nezasluhuju – ano, paní, nezasluhuju! A proto vás nebudu obtěžovat.

ANTONÍN: Ale Rozárko, tak pak mějte rozum, když ho nemá panímáma! Vy jste moje a já od vás neupustím, kdyby se na mne celý svět rozhněval.

JEDLIČKOVÁ: Mlčíš?

ANTONÍN: Ne, tady nemůžu mlčet. Já si Rozárku vyvolil a nespustím se ji – dokud mi ona sama všecku naději nevezme. Nezůstane-li u nás, protože by to mezi nemoudrými nevydržela, tedy půjdu za ní.

JEDLIČKOVÁ: Jakže? Ty bysi chtěl matku opustit kvůli takové –

ANTONÍN: Počkejte, ať vám nevykypí něco hloupého. Či myslíte, že musí jen žena kvůli muži rodiče opustit? I, syn to může také!

JEDLIČKOVÁ: I ty –

Výstup 5.

BĚLUŠKA. MARTIN. Předešlí. Později VONDRÁČEK.

BĚTUŠKA: No, kdepak je ta paličova – ah, pěkně vítám z Prahy! No, přišli jsme se podívat, jak to tady vypadá?

ANTONÍN: Panno Toužimská, já si vyprosím, abyste mluvila způsobně. Zde nejsou žádné štětiny.

BĚTUŠKA: Cože, vy křečku? Vy mi budete rozkazovat –?

ANTONÍN: Až do soudného dne! Rozárka je moje nevěsta.

BĚTUŠKA: I snězte si ji!

ANTONÍN: A já nebudu trpět, co se její cti dotýká.

BĚTUŠKA: Její cti – hahaha! (*K bratrovi:*) Směj se!

MARTIN: Hahaha!

ANTONÍN: Co se smějete? – Tak vám jednu –

BĚTUŠKA: Cože? – Vy mi – no, uhoďte! (*K bratrovi:*) Spraž ho!

MARTIN: Nech toho, Tondo! já bych tě sice musel plácnout, že by tě ani deset krejčů nesflastrkovalo!

Mezitím sešlo se více osob, mezi nimi také VONDRÁČEK.

BĚTUŠKA: A abyste věděli – ta osoba nesmí do městečka! Ani živá duše ji nepřijme pod střechu! (*Stranou:*) Počkej, já ti zasolím!

VONDRÁČEK (*k ROZÁRCE*): Ono je to vůbec od vás divné, osobo, že se tady ještě okazujete. Či se jdete na mé spáleniště podívat? – Aby do vás –

JEDLIČKOVÁ: Tu to slyšíte! A já bych vám byla radou, abyste si jinde místo hledala.

ROZÁRKA: Svrchovaný Bože! Je-li pak možná, aby bylo lidské srdce tak kamenné? Já se bála světského posměchu – ale takovou zatvrzelost jsem neočekávala. Tedy zde není ani tolik místa, kde bych své zemdlené tělo složila?

ANTONÍN: I pojd'te jen, Rozárko, pod naší střechou je místa dost.

MARTIN: Pod naší také.

BĚTUŠKA (*ho š'touchne*): Budeš mlčet!

JEDLIČKOVÁ: U mne není, co by do oka padlo.

BĚTUŠKA: U nás jakbysmet.

VONDRÁČEK: Ještě abychom se o plemeno starali, když nám tatík střechy nad hlavou zapálil!

LIDUŠKA: Pryč odtud!

ROZÁRKA: O můj Bože!

Výstup 6.

MELICHAR, jenž byl již dříve mezi vchodem u hřbitova se okázal. Předešlí.

MELICHAR: Tedy pojd' ke mně, dcero má! Já, ten nejchudší mezi těmito, kteří budou jedenkrátě vesměs pomoci u mne hledati – já tě přijmu pod střechu, poněvadž věřím ve tvou

nevinost, a kdybych i nevěřil, tedy učiním jako nejsprostší sluha podle slova Páně a slituju se nad hříšníkem. *(Jde kupředu.)* Co se usmíváte?

BĚTUŠKA: Mnoho štěstí k takové nájemnici!

MELICHAR: Zastyďte se, že tady, na posvátných hranicích mezi životem a smrtí, srdce svoje tak nelidsky zavíráte a nepovázíte, že se může také před vámi to veliké srdce zavřít, od něhož všickni milost očekáváme. Co máte proti holce? Já ji znám tak dlouho – myslíte, že něco zlého spáchala?

ANTONÍN: Ani toho nejmenšího! A kdybyste věděli, co učinila –

ROZÁRKA: Antoníne!

ANTONÍN: Ruce byste jí museli ulíbat.

ROZÁRKA: Já vám zapovídám –

ANTONÍN: Otec její tady zapálil a ona chtěla jeho vinu vzít na sebe.

MELICHAR: O pojd' sem tedy, dítě! – A pohřešíš-li otce, přitul se k srdci starého hrobníka; ten ví, co je neštěstí a bolest; a když zamhouřím oči, však on se zase někdo najde, kdo ti svou náruč otevře.

JEDLIČKOVÁ: To je všecko hezky – ale ona je přece jen paličova –

MELICHAR: A to je celé její provinění? – A proto máte právo nemilosrdně s ní nakládat? Jste vy proto něco lepšího? Myslíte, že naši otcové nehřešili, třeba i hříchy jejich najevo nevyšly? Myslíte to? Anebo můžete posoudit, který hřích před očima věčného soudce více váží? – To já se raděj přiznám, že jsem hříšník, a budu s dítětem hříšnickovým obcovat, nežli abych je nevinně zavrhnul, a tak se opravdu hříchu dopustil. Pojd', mé dítě, pojd'!
(Odchází, veda ROZÁRKU v náručí, ostatní ustupují na druhou stranu.)

Výstup 7.

PROKOP. KOLINSKÝ a ŠESTÁKOVÁ. Předešli.

PROKOP (ještě venku): Ah, tuhle jsou všickni pohromadě! Pojd', otče! *(Vyběhne a přistoupí hned k ANTONÍNŮVI a ROZÁRCE.)*

MELICHAR: Ah, můj hochu! Již nazpátek?

KOLINSKÝ: Dobrého zdraví, otče! My byli už doma, ale nemohli se vás dočkat. (*K ANTONÍNOVI:*) Ah, jste vy zde již také?

MELICHAR: Znáte se? No tím líp; tohle bude teď naše nájemnice, protože jí v celém městě kámen pod hlavu nepřejou.

KOLINSKÝ: Této dívce? (*Vezme ji za ruku.*) Ať neumřu na vodě, kdo má co proti ní? (*Reptání mezi shromážděnými.*) Ona je nevinná, a co provinil otec, to se napraví. Tuhle přijela jeho sestra z Prahy –

VŠICHNI: Ah!

JEDLIČKOVÁ: Je-li možná? (*Běží k ní.*) Valentovic Kačenka? I ty můj nejsladší – znáte-li pak ještě Suchánkovou, co jsi vzala Jedličku?

ŠESTÁKOVÁ: Jste vy to? No, to mě těší!

KOLINSKÝ: Ona a já zapravíme škodu, co se stala ohněm, a cokoli má kdo k požadování.

VONDRÁČEK: Ah, to je něco jiného! Já nemám také nic proti Rozárce – ona byla vždycky hodná.

OSTATNÍ: Tuze hodná.

MELICHAR: To rád slyším.

BĚTUŠKA: Ti blázni!

(*Odejde.*)

MARTIN: Ta má pifku!

(*Jde za ní; také ostatní lid se rozchází.*)

JEDLIČKOVÁ: Ať si jedná každý dle svého rozumu, já jsem se vším spokojena a žádnému nic nepředpisuju; ale při tom zůstanu: palič je palič – a jeho dítě zůstane jeho dítětem.

Pozdrav Pánbůh vespolek!

(*Odejde.*)

JEDLIČKOVÁ: I totě žena jako Turek! Mluví, jako by chtěla člověka samou láskou sníst – a zatím – (*Šňupe.*) Já se také zlobila, ale když se mi to rozleželo, dala jsem zapráhnout – a tu jsem! Tys hodné děvče a budeš mou i s druhýma holkama.

ANTONÍN: I zaplat' Pánbůh! No, tak se přece zaradujte, Rozárko! Teď bude všecko dobře.

ROZÁRKA: Ne, ne – dobře tu nebude již nic.

ANTONÍN: Ale tak pak nebud'te –

ROZÁRKA: Či se domníváte, že již všecko zlé smejšlení ze srdcí vašich lidí zmizelo? Že mě budou milovat? Ukrývat se bude jejich zášť a při nejmenší příležitosti zase propukne. Nemyslete na mne – já zde nemohu být více šťastnou a musím jít, kde mě živá duše nezná.

ANTONÍN: Dobře, tedy si taky ranec svážu a půjdu za vámi.

ROZÁRKA: Vy dobrý člověče, pomyslete –

KOLINSKÝ: Ale děti, nebud'te bláhoví a netrapte se daremně. – Ty bysi ráda někam, kde tě lidé neznají? Chtěla bysi hodně daleko?

PROKOP: Pojd' k nám!

KOLINSKÝ (*ho zakřikne*): Půjdeš-li pak? – Já mám kus pěkné země –

PROKOP: Oh, a jaké!

KOLINSKÝ: Tam bysi mohla i se sestrami hospodařit.

PROKOP: Celá moje myšlénka.

KOLINSKÝ: Máš tam pěkné sady – pole, vody, lesy – co hrdlo ráčí a bujnou ourodu. Nu? Já ti to svěřím.

ROZÁRKA: A kde je to?

KOLINSKÝ: Za mořem.

ANTONÍN: Ale pro mne musí tam bejt také místečko!

KOLINSKÝ: Třeba i pro tvé děti.

ANTONÍN: Ach, Rozárko, jen tedy honem.

ROZÁRKA: Navždy z domova? – A můj otec?

KOLINSKÝ: Nemluv o tom – ten přijde svým časem za vámi; teď vás povede můj Prokop, a přečkám-li zde někoho (*s pohledem na otce*), tedy se zas všickni shledáme.

PROKOP: Hejsa do Ameriky! To bude živobytí! Do lesů, do polí, na ptáky, na ryby – ve dne v noci, hejsa!

ŠESTÁKOVÁ: I ty šlakovitý indiáne, ty mi děláš skoro laskominu, abych se také do té Ameriky podívala. Co myslíš, Pavle?

KOLINSKÝ (*podá jí ruku*): Jak se ti zalíbí!

MELICHAR: No, tedy se jen s Pánem Bohem chystejte! Já vám nebudu dlouho překážet.

KOLINSKÝ: Otče!

MELICHAR: Mlč, hochu, mlč! Já si své již odbyl – vám kyne ještě život. Nebojte se budoucích dnů. Víš, hochu, jak jsi zpíval?

(*Zpívá:*)

Z jasné výše nad oblaky
hledí na svět Boží zraky.

Ostatní to opakují.

Nestrachuj se, duše má,
v mocných rukou spása tvá!

Ostatní to opakují a mezi tím spouští se povolně opona.

Poznámky:

^[1] Nižší správní úředník. *Pozn. red.*

^[2] Hustá bavlněná látka v plátňové vazbě, s bílou osnovou a s barevným útkem. *Pozn. red.*

^[3] Dlouhé, po kotníky sahající kalhoty. *Pozn. red.*

^[4] Oční zákal. *Pozn. red.*

^[5] Zámožný, bohatý. *Pozn. red.*

^[6] Stará plošná míra (1 korec = 2877 m²). *Pozn. red.*

^[7] Prudké. *Pozn. red.*

^[8] Úředník obstarávající agendu úřadu, zvl. obecního. *Pozn. red.*

^[9] Naspěch. *Pozn. red.*

^[10] Hedvábnou (zastarale). *Pozn. red.*

^[11] Konec; končím. *Pozn. red.*

^[12] Pravila, řekla. *Pozn. red.*